

teritorija Lietuvoje. Nacionaliniame parke gyvena apie 2 400 gyventojų, teritorija apgyventa retai – vidutinis tankumas vos 5,9 gyv./km². Iš viso Nacionaliniame parke yra 116 kaimų (didžiausias – Palūšė ir Kaltanėnų miestelis). Žemėnaudos struktūroje vyrauja miškai (64 % teritorijos). Mažą gyventojų tankumą ir didelį teritorijos miškingumą lemia nederlingi dirvožemiai ir gana sudėtingas reljefas.

Nacionalinis parkas tvarkomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942) patvirtinta Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 1556 (Žin., 2009, Nr. 144-6374) patvirtinta Aukštaitijos nacionalinio parko Palūšės rekreacinio funkcinio prioriteto zonos tvarkymo planu, kitais teritorijų ir strateginio planavimo dokumentais, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 438 patvirtintu Nacionalinio parko apsaugos reglamentu. Patvirtinus Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymą planą bus privalomi ir šio dokumento sprendiniai (šiuo metu vykdomi baigiamojo etapo darbai).

Parke esantiems draustiniais taikomas draustiniais nustatytas veiklos reglamentavimas. Nacionalinio parko vertybės saugomos ir tarptautiniu mastu – beveik visai parko teritorijai suteiktas paukščių ir buveinių apsaugai svarbios teritorijos statusas.

Kaltanėnų urbanistinis draustinis. Saugomos teritorijos plotas – 62,232608 ha. Visa draustinio teritorija patenka į Kaltanėnų miestelio administracinės ribas (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Saugomos teritorijos reikšmė: konservacinio prioriteto funkcinė zona – draustinis. Dabartinės draustinio ribos nustatytos 1997-04-28 LRV nutarimu Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942), steigimo tikslas – saugoma ir reprezentuojama istorinę Rytų Lietuvos miestelių raidą atspindinti Kaltanėnų miestelio planinė ir erdvinė struktūra su centrine stačiakampės formos aikšte, dvarvieta bei architektūrinėmis ir memoralinėmis vertybėmis (atkuriant ir formuojant būdingą erdvę). Teritorijai galioja bendrieji veiklos reglamentai.

Žeimenos botaninis-zoologinis draustinis. Saugomos teritorijos plotas – 320,546103 ha. Dalis draustinio teritorijos patenka į Kaltanėnų miestelio teritoriją teritorijų (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Saugomos teritorijos reikšmė: konservacinio prioriteto funkcinė zona – draustinis. Dabartinės draustinio ribos nustatytos 1997-04-28 LRV nutarimu Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942), steigimo tikslas – saugomi raiškus Žeimenos slėnis ir retųjų augalų bei gyvūnų buveinės Žeimenos upėje, jos užliejamose pievose bei paslėnio miškuose. Teritorijai galioja bendrieji veiklos reglamentai.

Europos ekologinio tinklo NATURA 2000 teritorijos.

PAST – paukščių apsaugai svarbios teritorijos.

- **Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis.** Bendras teritorijos plotas – 34923,09616 ha. Visa Kaltanėnų miestelio teritorija patenka į PAST teritoriją (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Paukščių apsaugai svarbios vietovės įsteigimo pagrindas (juridinis aktas): 2004-04-08 LRV nutarimas Nr. 399 (Žin., 2004, 55-1899). Saugomos teritorijos priskyrimo Natura 2000 tinklui tikslas – juodųjų pėslių, žuvininkų, griežlės, žvirblinės pelėdos, lututės, žalvarnių apsaugai. Teritorijai taikomi bendrieji veiklos reglamentai – LRV 2004-03-15 nutarimo Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2006, Nr. 44-1606) 2 priedas.

BAST – buveinių apsaugai svarbios teritorijos.

- **Aukštaitijos nacionalinis parkas.** Buveinių apsaugai svarbios teritorijos ribos sutampa su patvirtintomis Nacionalinio parko ribomis, išskyrus pietrytinę parko teritoriją už geležinkelio, rekreacinės, žemės ūkio bei kitos (gyvenamosios) paskirties prioriteto funkcines zonas. Bendras teritorijos plotas – 32999,746451 ha. Didesnė Kaltanėnų miestelio teritorijos dalis patenka į BAST teritoriją (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Buveinių apsaugai svarbios vietovės įsteigimo pagrindas (juridinis aktas): 2009-04-22 LR Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-210 (Žin., 2009, 51-2039). Saugomos teritorijos priskyrimo Natura 2000 tinklui tikslas: 3130, Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis; 3140, Ežerai su menturdumblių bendrijomis; 3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis; 3160, Natūralūs distrofiniai ežerai; 5130, Kadagynai; 6230, Rūšių turtingi briedgaurnai; 6410, Melvenynai; 7110, Aktyvios aukštapelkės; 7140, Tarpinės pelkės ir liūnai; 7160, Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės; 7210, Žemapelkės su šakotąja ratainyte; 7230, Šarmingos žemapelkės; 9010, Vakarų taiga; 9050, Žolių turtingi eglynai; 9070, Medžiais apaugusios ganyklos; 9080, Pelkėti lapuočių miškai; 91D0, Pelkiniai miškai; Auksuotoji šeškytė; Didysis auksinukas; Kūdrinis pelėausis; Paprastasis kirtiklis; Pelkinė uolaskėlė; Plačialapė klumpaitė; Raudonpilvė kūmutė; Skiauterėtasis tritonas; Šarvuotoji skėtė; Šneiderio kirmvabalis; Ūdra; Žvilgančioji riestūnė. Teritorijai taikomi bendrieji veiklos reglamentai – LRV 2004-03-15 nutarimo Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2006, Nr. 44-1606) 1 priedas.
- **Žeimenos upė.** Bendras teritorijos plotas – 1020,110467 ha. Dalis Kaltanėnų miestelio teritorijos patenka į BAST teritoriją (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Buveinių apsaugai svarbios vietovės įsteigimo pagrindas (juridinis aktas): 2009-04-22 LR Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-210. Saugomos teritorijos priskyrimo Natura 2000 tinklui tikslas – 3130, Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis; 3140, Ežerai su menturdumblių bendrijomis; 3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis; 3160, Natūralūs distrofiniai ežerai; 5130, Kadagynai; 6230, Rūšių turtingi briedgaurnai; 6410, Melvenynai; 7110, Aktyvios aukštapelkės; 7140, Tarpinės pelkės ir liūnai; 7160, Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės; 7210, Žemapelkės su šakotąja ratainyte; 7230, Šarmingos žemapelkės; 9010, Vakarų taiga; 9050, Žolių turtingi eglynai; 9070, Medžiais apaugusios ganyklos; 9080, Pelkėti lapuočių miškai; 91D0, Pelkiniai miškai; Auksuotoji šeškytė; Didysis auksinukas; Kūdrinis pelėausis; Paprastasis kirtiklis; Pelkinė uolaskėlė; Plačialapė klumpaitė; Raudonpilvė kūmutė; Skiauterėtasis tritonas; Šarvuotoji skėtė; Šneiderio kirmvabalis; Ūdra; Žvilgančioji riestūnė. Teritorijai taikomi bendrieji veiklos reglamentai – LRV 2004-03-15 nutarimo Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2006, Nr. 44-1606) 1 priedas.

Šalia esančiose saugomose teritorijose bendrojo plano sprendinių neigiamas poveikis nenumatomas.

6.2 KULTŪROS PAVELDO TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI PAVEIKTOS BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ

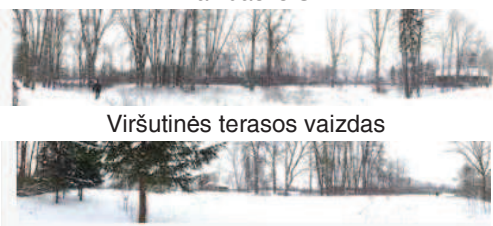
Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas atskirai bus atliekamas ir kultūros paveldui. Kultūros paveldo vertybių teritorijos reikšmingos ne tik kultūrinio pažinimo bei kraštovarkiniu požiūriais, kaip labiausiai atraktyvios teritorijos kultūriniam turizmui, bet kartu ir kaip labiausiai pažeidžiamos netinkamai jas tvarkant, arba neskiriant išsaugojimui ir tvarkymui pakankamai dėmesio.

Kultūros paveldo objektų saugojimas reglamentuojamas Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu (Žin., 2004, Nr. 153-5571). Kultūros paveldo objektų teritorijos tvarkomos pagal kultūros paveldo objektų tvarkymo reglamentus ir projektus. Apsaugos teritorinės priemonės konkretizuojamos teritorijų specialiaisiais ir detaliaisiais planais bei objektų, įrašytų į Kultūros vertybių registrą, individualiais apsaugos reglamentais (tipiniai apsaugos reglamentai, jei individualių reglamentų nėra nustatyta). Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų bei vietovių teritorijose ir apsaugos zonose planuojama veikla reglamentuojama nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiaisiais planais bei kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančiais teisės aktais.

Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registre įrašyta 13 nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų, esančių Kaltanėnų miestelyje, iš jų 10 regioninės ir 1 nacionalinės reikšmės, 2 registriniai (žr. 6.2.1 lentelę, 6.2.1 pav. ir brėžinį „Analizuojama teritorija kultūros paveldo teritorijų atžvilgiu“). Kaltanėnų miestelyje yra du kompleksai – Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (priklauso 2 objektai) ir Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (priklauso 5 objektai). Dar viena kultūros paveldo vertybė išsidėsčiusi šalia Kaltanėnų miestelio administracinių ribų (Ožkinių k.), tai Kaltanėnų dvarvietė.

6.2.1 lentelė. Nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašas

Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Eil. Nr.	Kultūros vertybės pavadinimas	Kultūrinė vertė ir pagrindiniai duomenys	Unikalus objekto kodas	Kiti kodai	Adresas
1.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (žr. 5.1 pav.)	<p>Viršutinės terasos vaizdas</p> <p>Teritorijos plotas: 133960 kv.m. Vizualinio apsaugos zonos pozonio plotas: 67800 kv. m. Amžius: XIX a. vid. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksas (privatus). Kompleksą sudaro: svirnas (1656; 1); parko fragmentai (26700; 2). Vertingųjų savybių pobūdis: želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), kraštovaizdžio, architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>	26699	G329K	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

1.1	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų svirnas (žr. 5.1 pav.)	 <p>Amžius: statytas XIX a. vid., restauruotas 1976-1977 m. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>	1656	G329K1, AtV667	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Geležinkelio g. 1
1.2.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų parko fragmentai (žr. 5.1 pav.)	 <p>Amžius: įkurtas XIX a. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699). Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas).</p>	26700	G329K2	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
2.	Kaltanėnai (žr. 5.1 pav.)	<p>Amžius: XVI a.; XIX a. pab.-XX a. pr. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objektas įrašytas kaip: vietovė. Vertingosios savybės (vertybės sudėtis, apimtis, vertingos dalys ir elementai): gatvių tinklas, aikštės planas, miestelio panorama, kapitalinio užstatymo fragmentas, gamtinė aplinka.</p>	17086	UV17	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
3.	Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (žr. 5.1 pav.)	 <p>Teritorijos plotas: 1,45 ha. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis.</p>	30803	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38, 40

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		<p>Objektas įrašytas kaip: kompleksas. Kompleksą sudaro: bažnyčia (30804; 1); šventoriaus tvora su vartais (30805; 2); ūkinis pastatas (30806; 3); klebonija (30807; 4); kapas (30808; 5). Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>			
3.1	<p>Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčia (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokalizuota)</p>	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), kraštovaizdžio, dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30804	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38</p>
3.2	<p>Šventoriaus tvora su vartais (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokalizuota)</p>	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30805	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38</p>

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

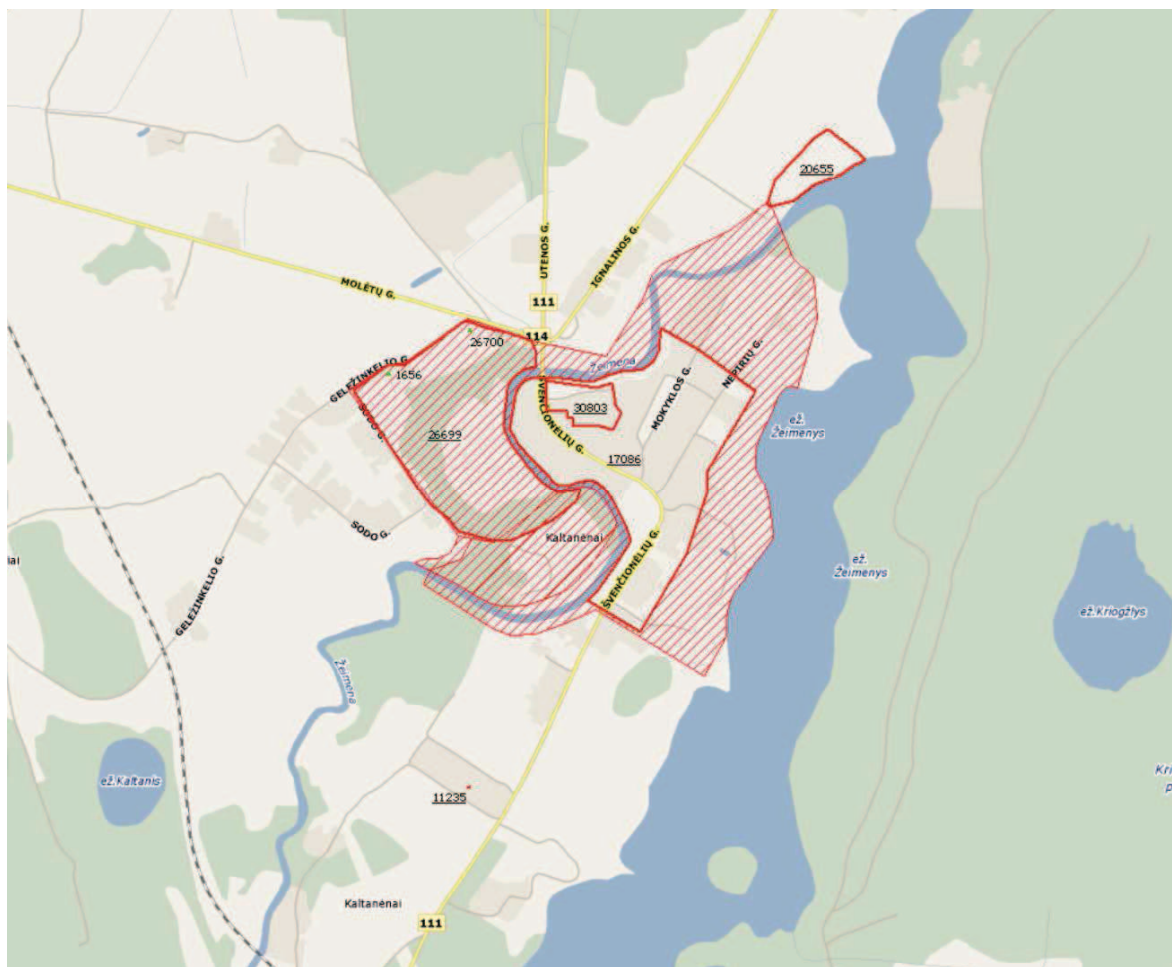
Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

3.3	Ūkinis pastatas (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluotas)	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30806	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38
3.4	Klebonija (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluota)	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30807	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 40
3.5	Norberto Skurkio kapas (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluotas)	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30808	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g.

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

4.	Lietuvybės puoselėtojo, kunigo Jono Burbos kapas (žr. 5.1 pav.)	 <p>Teritorijos plotas: 5 kv.m. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: nacionalinis. Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas. Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	11235	IV637	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
5.	Altoriai (2) su skulptūromis (Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluoti)	Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).	20300	DV3784	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
6.	Dalmatikos (2) (Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluoti)	Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).	14089	DV2944	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
7.	Kaltanėnų dvarvietė (Ožkinių k.) (žr. 5.1 pav.)	 <p>Teritorijos plotas: 16700 kv.m. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas (valstybinis). Vertingųjų savybių pobūdis: archeologinis (lemiantis reikšmingumą), kraštovaizdžio.</p>	20655	A1075, 2624	Švenčionių r. sav., Ožkinių k. (Kaltanėnų sen.)

6.2.1 pav. Ištrauka iš Kultūros vertybių registro

Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Kaltanėnų miestelyje dviem kultūros paveldo objektams nustatytos apsaugos zonos. Apsaugos zonomis laikomos greta saugomo kultūros paveldo objekto ar vietovės esančios teritorijos, kurioms nustatomos žemės sklypų ir kitų nekilnojamųjų daiktų tvarkymo ir naudojimo specialiosios sąlygos, kad kultūros paveldo objekto ar vietovės vertingosios savybės būtų apsaugotos nuo galimo neigiamo veiklos tose gretimose teritorijose poveikio.

Pagal bendrojo plano koncepciją, kultūros paveldo objektų teritorijos neturėtų būti paveiktos neigiamai. Vadovaujantis šiuo bendroju planu, sudaromos prielaidos kultūros paveldo objektus išsaugoti, tinkamai tvarkyti.

6.3 GAMTINIO KARKASO TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI PAVEIKTOS BENDROJO PLANO SPRENDINIŲ

Įgyvendinant ekologinio kompensavimo sistemos koncepciją, 2002 metais gamtinis karkasas įteisintas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, o rengiant Vilniaus apskrities ir Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendruosius planus lokalizuotas stambesniame mastelyje. Kaltanėnų miestelio teritorija patenka į Lietuvos ekologinį tinklą – gamtinį karkasą, jungiantį teritorijas, svarbias vietiniu ir europiniu mastu biologinei ir kraštovaizdžio įvairovei išsaugoti, kuriuo vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija. Nustatytą gamtinio karkaso teritorinę sudėtį Kaltanėnų miestelyje ir apylinkėse

atstovauja: tarptautinės svarbos geoeologinė takoskyra, regioninės svarbos migracijos koridorius, rajoninės svarbos migracijos koridorius (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija gamtinio karkaso teritorijų atžvilgiu).

Geoeologinės takoskyros - teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštųjų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines ekosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą. Pagal valstybinio rėmimo politiką geoeologinės takoskyros skirstomos į tarptautinės, nacionalinės, regioninės svarbos.

Migraciniai koridoriai - slėniai, raguvynai bei kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija. Pagal valstybinio rėmimo politiką migraciniai koridoriai skirstomi į nacionalinės, regioninės ir rajoninės svarbos.

Veiklos apribojimus gamtinio karkaso teritorijose nustato LR Saugomų teritorijų įstatymas (Žin. 2001, Nr.108-3902), Gamtinio karkaso nuostatai (Žin., 2007, Nr. 22 – 858) bei visa eilė kitų, veiklą saugomose teritorijose reglamentuojančių dokumentų. Gamtinio karkaso elementuose veikla gali būti vykdoma tik įvertinus poveikį gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei teisės aktų nustatyta tvarka, numačius ir įgyvendinus įvairiapuses priemones antropogeniniam poveikiui kompensuoti, gamtiniam kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei išsaugoti ar atkurti. Pagal bendrojo plano koncepciją, gamtinio karkaso teritorijos neturėtų būti paveiktos neigiamai.

7. APLINKOS KOMPONENTAI IR PASEKMĖS PLANUOJAMOS NAGRINĖTI ATLIEKANT BENDROJO PLANO STRATEGINĮ PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMĄ

Siekiant, kad SPAV ataskaita būtų glausta, svarbu daugiau dėmesio sutelkti tik į aktualius teritorijos būvio aspektus, kurių indikatoriai, įgyvendinant bendrojo planu numatomus Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymo sprendinius, gali reikšmingai keistis.

Ruošiama strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (SPAV) ataskaita bus nagrinėjama šiais aspektais:

- Poveikis teritorijos vystymo darnai (šio komponento aspektu bus siekiama nustatyti: kaip bus veikiama planuojamos teritorijos plėtra; koks prognozuojamas poveikio efektas (teigiamas, neigiamas, ilgalaikis, trumpalaikis); koks galimas tiesioginis ir netiesioginis konkretaus sprendinio poveikis; kurios ūkinės veiklos sritys patirs teigiamą ar neigiamą konkretaus sprendinio įgyvendinimo poveikį);
- Poveikis socialinei aplinkai (šio komponento aspektu bus siekiama numatyti: kaip bus paveikta bendroji Kaltanėnų miestelio socialinė būklė; kaip bus paveiktas miestelio gyventojų užimtumas; kaip sprendinių įgyvendinimas paveiks atskiras socialines grupes, miestelio gyventojus ir jų kultūrą, švietimą, sveikatos apsaugą);
- Poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui (šio komponento aspektu bus siekiama nustatyti: kaip bus paveikta miestelio rekreacinė, gamtinė aplinka; kaip bus paveikta estetinė teritorijos kokybė);
- Poveikis ekonominei aplinkai (šio komponento aspektu bus siekiama nustatyti: kaip sprendinių įgyvendinimas paveiks miestelio ekonominę plėtrą; kaip bus paveiktos investicijos ir verslo sąlygos, kaip bus paveiktas gamybos ir kitos ūkinės veiklos pajėgumų panaudojimas, koks poveikis bus daromas valstybės ir savivaldybės biudžetams);
- Poveikis kultūros paveldui (šio komponento aspektu bus siekiama nustatyti kaip sprendiniai paveiks kultūros paveldo teritorijas ir kultūros paveldo objektų būklę bei jų vertingąsias savybes).

SPAV ataskaitoje bus vertinamos galimos pasekmės aplinkai, taip pat aplinkos komponentams, kuriems gali turėti įtakos rengiamo bendrojo plano sprendiniai – bus nagrinėjamos galimos reikšmingos tiesioginės, netiesioginės, kaupiamosios, sąveikaujančios (sinergetinės), trumpalaikės, vidutinės trukmės, ilgalaikės, nuolatinės, laikinos, teigiamos ir neigiamos pasekmės aplinkai, taip pat biologinei įvairovei, visuomenei ir jos sveikatai, gyvūnijai, augalijai, dirvožemiui, vandeniui, orui, klimatui, materialiajam turtui, kultūros paveldui (atitikimas kultūros vertybių apsaugai, naudojimui ir tvarkymui reglamentuojančiais teisės aktais nustatytiems reikalavimams, poveikio nekilnojamosioms kultūros vertybėms vertinimas), kraštovaizdžiui, saugiam eismui, valstybinės reikšmės automobilių kelių tinklo plėtrai, ir šių veiksnių tarpusavio sąveikai (atskiros pasekmių grupės dažniausiai sąveikauja ir kompleksinis poveikis dažnai būna didesnis nei kiekvienos pasekmių grupės atskirai).

8. PASEKMIŲ APLINKAI PROGNOZAVIMO IR VERTINIMO METODAI, KURIUOS NUMATOMA NAUDOTI VERTINIMUI ATLIKTI

Kaltanėnų miestelio bendrojo plano pasekmių vertinimo tikslas – pateikti sprendžiančiosioms institucijoms plano sprendinių pasekmes ir santykinį (lyginamąjį) vertinimą darnios plėtros dimensijų ir jų balanso šviesoje, atskleidžiant tiek planuojamą, tiek nenumatytą poveikį, išryškinti galimus prieštaravimus, abejones keliančias vietas, dokumento optimizavimo galimybes.

Plano pasekmių analizės ir vertinimo metodika yra sąlygota šio dokumento pobūdžio. Miestelio bendrasis planas – tai teritorijos kompleksinio planavimo dokumentas, kuriame nustatoma planuojamos teritorijos vystymo erdvinė koncepcija ir teritorijos naudojimo bei apsaugos principai. Ir viena, ir kita turi tiksliai tam tikrą tikimybės laipsnį, kitais žodžiais tariant, planas nukreipia savivaldybės veiksmus tam tikra linkme, bet nenurodo šių veiksmų apimtį tiksliais ir absoliučiais dydžiais.

Dokumentą pasekmių analizė ir vertinimas, atitinkamai dokumento pobūdžiui, iš esmės yra kokybinis – jis atskleidžia kur, kokių būdu, kokia kryptimi ir kokių laipsniu (smarkiai, vidutiniškai, silpnai) sprendiniai liečia plėtros darną. Plano pasekmės prognozuojamos ir vertinamos kokybinės pasekmių analizės ir vertinimo metodais. Pasekmių prognozavimas ir vertinimas yra skaidrus – viešas, prieinamas visiems visuose jo etapuose.

Rengiant strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (SPAV) ataskaitą bus vertinami koncepcijos rengimo stadijoje numatyti konceptualūs sprendiniai (atliekant jų alternatyvų palyginamąją analizę):

- Urbanistinės plėtros;
- Želdynų sistemos;
- Susisiekimo sistemos;
- Inžinerinės infrastruktūros sistemos.

Kiekvienam komponentui bus parinkti konkretūs kiekybiniai ar kokybiškai apibūdinami indikatoriai, kurie įmanomi identifikuoti bendrojo plano M 1:2 000 bei prieinamos informacijos rėmuose. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendimai bus vertinami pasekmių lentelės pagalba. Šis metodas pagrįstas sprendimų ir jų alternatyvų išskaidymu į sudedamąsias dalis ir kiekvienos dalies įvertinimu nurodytais aspektais taip:

- sprendimai darys teigiamą įtaką (žymima +);
- sprendimai darys neigiamą įtaką (žymima –);
- sprendimai nedarys jokios įtakos (žymima 0);
- sprendimų galima įtaka nežinoma (žymima ?).

Numatomi šie Kaltanėnų miestelio bendrojo plano koncepcijos sprendinių vertinimo metodai:

- Geografinės informacinės sistemos duomenų ir prognozuojamų sprendinių pasekmių analizė ir vertinimas;
- Ekspertinis vertinimas, kurio metu įvairių sričių ekspertai pateiks išvadas dėl galimų reikšmingų pasekmių;
- Atitinkamos literatūros ir kitų šaltinių apžvalga pasinaudojant analogiškų sprendinių jau tyrinėtomis pasekmėmis vertinti.

Rengiant strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitą taip pat bus naudojama Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitos informacija bei rezultatai (kaip tai numatyta Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše (Žin., 2004 Nr. 130): „kai rengiami skirtingo planavimo lygmens planai ir programos, jų rengimo organizatoriai, siekdami išvengti dvejojimo vertinimo, gali rengiamai ataskaitai tiesiogiai naudoti anksčiau atlikto aukštesnio planavimo lygmens planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo rezultatus“.

9. STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO ATASKAITOS SUDĖTIS

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 967 patvirtinto „Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo“ 2 priedu, Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaitoje bus pateikiama:

1. Plano ar programos turinys, pagrindiniai tikslai ir sąsaja su kitais planais ir programomis;
2. Esama aplinkos būklė ir jos pokyčiai, jeigu planas ar programa nebus įgyvendinti;
3. Teritorijų, kurios gali būti reikšmingai paveiktos, aplinkos charakteristikos;
4. Su planu ar programa susijusios aplinkos apsaugos problemos, ypač atkreipiant dėmesį į problemas, susijusias su aplinkos apsaugai svarbiomis teritorijomis;
5. Tarptautiniu, Europos Bendrijos arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai, susiję su planu ar programa, kaip rengiant planą ar programą atsižvelgta į šiuos tikslus ir aplinkos apsaugą;
6. Galimos reikšmingos tiesioginės, netiesioginės, kaupiamosios, sąveikaujančios (sinergetinės), trumpalaikės, vidutinės trukmės, ilgalaikės, nuolatinės, laikinos, teigiamos ir neigiamos pasekmės aplinkai, taip pat biologinei įvairovei, visuomenei ir jos sveikatai, gyvūnijai, augalijai, dirvožemiui, vandeniui, orui, klimatui, materialiajam turtui, kultūros paveldui (įskaitant architektūrinį ir archeologinį paveldą), kraštovaizdžiui ir šių veiksnių tarpusavio sąveikai;
7. Priemonės plano ar programos įgyvendinimo reikšmingoms neigiamoms pasekmėms aplinkai išvengti, sumažinti ar kompensuoti;
8. Pasirinktų plano ar programos alternatyvų aprašymas, priežastys, dėl kurių pasirinktos svarstytos plano ar programos alternatyvos;
9. Vertinimo, įskaitant visus sunkumus (techninius trūkumus arba nepakankamas praktines žinias ir įgūdžius), su kuriais susidurta kaupiant reikiamą informaciją, aprašymas;
10. Numatytų taikyti stebėsenos (monitoringo) priemonių aprašymas;
11. Netechninė santrauka, kurioje pateikiamas šio priedo 1–10 punktuose nurodytos informacijos apibendrinimas, išskiriant svarbiausius vertinimo aspektus ir vertinimo rezultatus.

10. SCHEMOS

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

---

11. SPAV APIMTIES NUSTATYMO DOKUMENTO VERTINIMO IŠVADOS

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

*Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.*

ATESTATO Nr. 0428	KOMPLEKSAS	BENDRASIS PLANAS RENGIMO ETAPAS BENDRŲJŲ SPRENDINIŲ FORMAVIMAS	TOMAS	METAI
	U-1210		IV	2015

EUROPOS SAJUNGA
EUROPOS SOCIALINIS FONDAS

Švenčionių
rajono
savivaldybė

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

□ V TOM □ S

STRATEGINIO PASEKMIŲ APLINKAI VERTINIMO
ATASKAITA

PLANAVIMO ORGANIZATORIUS:

ŠVENČIONIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJOS DIREKTORIUS

BENDROJO PLANO RENGĖJAS:

UAB „URBANISTIKA“

IVADAS

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas vadovaujantis 2014 m. vasario 27 d. Švenčionių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“, 2014 m. kovo 14 d. Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorės patvirtinta „Švenčionių rajono savivaldybės Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programa“, planavimo sąlygomis, LR įstatymais, Vyriausybės nutarimais, taisyklėmis ir kitais norminiais dokumentais reglamentuojančiais teritorijų planavimą, o taip pat 2014 m. rugpjūčio 18 d. paslaugų sutartimi Nr. J-320.

Atlikus Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano esamos būklės analizę buvo pereita prie antrosios rengimo etapo stadijos – bendrųjų sprendinių formavimo. Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje, atsižvelgiant į planuojamą teritoriją ir jai taikomas strateginio planavimo dokumentų nuostatas, nustatomos planuojamos teritorijos planinės ir erdvinės struktūros vystymo kryptys, naudojimo ir apsaugos principai, t.y. rengiama bendrojo plano koncepcija.

Rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepciją buvo remiamąsi darnios plėtros strategija. Darni plėtra – tai racionalus aplinkos, kultūros paveldo ir urbanistinės plėtros santykis, leidžiantis suderinti įvairius interesus ir sukurti optimalų teritorijų planavimo modelį. Kaltanėnų miestelio teritorijos erdvinei raidai taikomi šie erdvinės koncepcijos formavimo, tvarkymo ir įgyvendinimo principai, atitinkantys darnios plėtros ideologiją:

- 8) funkcinis kompleksiskumas – visų miestelio teritorijos naudojimo rūšių interesų derinimas;
- 9) regioninis sąlygotumas – miestelio teritorijos gamtinių bei socialinių–ekonominių savitumų palaikymas;
- 10) istorinis perimamumas – tradicijų bei praeities paveldo saugojimas ir panaudojimas;
- 11) psichologinis komfortiškumas – kraštovaizdžio estetinio potencialo kokybės užtikrinimas;
- 12) geosisteminis subalansuotumas – bioekologinio, geoekologinio ir socioekologinio stabilumo užtikrinimas;
- 13) socialinis adekvatumas – atitikimas visuomenės poreikiams;
- 14) ekonominis realumas – planuojamų teritorinių struktūrų principinis įgyvendinimas.

Minėtų darnios plėtros principų laikomąsi nustatant Kaltanėnų miestelio vystymo koncepciją, o jų įgyvendinimas detalizuojamas teksto skyriuose.

Realizuojant darnios plėtros (subalansuoto vystymo) principų nuostatas, Kaltanėnų miestelio teritorijos planavime (bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijose) yra išskiriamos trys pagrindinės struktūrinės pakopos:

- 3) *miestelio planinės–erdvinės koncepcijos parengimas* (miestelio individualaus įvaizdžio kūrimas, identiteto formavimas, urbanistinio audinio, derančio su aplinkiniu gamtiniu bei urbanistiniu kontekstu išryškinimas, esamos urbanistinės kultūros tęstinumas, naujų ar pertvarkomų elementų integravimas į esamą erdvinę struktūrą, pabrėžiant miestelio teritorijos išraiškumą, gatvių tinklo rišlumas ir optimalus tankumas, viešojo transporto pasiekiamumas, pėsčiųjų ir dviračių takų integravimas į bendrą susisiekimo sistemą);
- 4) *miestelio teritorijos funkcinų prioritetų nustatymas* (daugiafunkcinis teritorijų panaudojimas, numatant įvairius derančius žemės naudojimo būdus ir pobūdžius, artinant gyvenamąsias ir darbo vietas, socialines bei mokslo, švietimo įstaigas ir kt., naujos urbanistinės kokybės paieška, žemėnaudos sutvarkymas, renovacija ir kt. įgyvendinimo priemonės, švietimo,

gydymo bei ir kt. gyventojus aptarnaujančių komercinių įstaigų racionalus išdėstymas, rekreacinio naudojimo ir žaliųjų teritorijų, rekreacinės ir turizmo infrastruktūros vystymas, bendro naudojimo erdvių plėtra ir pritaikymas žmonių poilsiui);

- 5) *veiklos teritorinių reglamentų suformulavimas* (aplinkosaugos ir kultūros paveldo vertybių apsaugos reikalavimų užtikrinimas, istorinės struktūros bei vertingųjų pastatų išsaugojimas ir panaudojimas, tinkamas naujosios statybos, užtikrinančios darnią plėtrą, reglamentavimas, užstatomų teritorijų darba su gamtine ir kultūrine aplinka, šių vertybių išryškėjimas, išsaugojimas ir pritaikymas, priemonės taršai mažinti, higieniška aplinka, racionalus (ekonomiškas) teritorijų aprūpinimas inžineriniais tinklais).

Tam, kad nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimas reikšmingas Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymo koncepcijos įgyvendinimo pasekmes aplinkai, bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje, Vyriausybės nustatyta tvarka, atliekamas Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (SPAV).

Strateginis pasekmių aplinkai vertinimas – planų ir programų įgyvendinimo galimų pasekmių aplinkai nustatymo, apibūdinimo ir vertinimo procesas, per kurį rengiami strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentai, konsultuojama, atsižvelgiama į vertinimo ir konsultacijų rezultatus prieš priimančią ir (arba) tvirtinant planą ar programą, teikiama informacija, susijusi su sprendimu dėl plano ar programos priėmimo ir (arba) tvirtinimo. Strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tikslai:

- nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimas reikšmingas Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano įgyvendinimo pasekmes aplinkai;
- užtikrinti, kad bus konsultuojamasi su tam tikromis valstybės ir savivaldybių institucijomis, visuomene, atsižvelgiama į šių konsultacijų ir kitų viešumą užtikrinančių procedūrų rezultatus;
- užtikrinti, kad bendrojo plano rengimo organizatoriai turės išsamią ir patikimą informaciją apie galimas reikšmingas plano įgyvendinimo pasekmes aplinkai ir atsižvelgs į ją.

1. KALTANĖNŲ MIESTELIO BENDROJO PLANO KONCEPCIJA

1.1. KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS TURINYS

Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymo koncepcijos pateikiama medžiaga suskirstyta į 4 skyrius. Išskiriami du teritorijos vystymo koncepcijos variantai aprašomi SPAV ataskaitos 1.3 teksto skyriuje. Grafinę dalį sudaro miestelio teritorijos vystymo erdvinės struktūros ir funkcinių prioritetų dviejų variantų brėžiniai. Žemiau yra pateikiamas Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos turinys.

1. MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO PRIELAIDOS IR TIKSLAI

1.1. BENDROJO PLANO KONCEPCIJOS RENGIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

1.2. MIESTELIO PLĖTROS GALIMYBIŲ IR RAIDOS TENDENCIJOS

2. ERDVINĖS STRUKTŪROS KOMPOZICIJA IR KONCEPCIJA

2.1. SOCIALINĖ-EKONOMINĖ KONCEPCIJA

2.1.1. Socialinės-ekonominės aplinkos bendrieji tikslai

2.1.2. Sąsaja su kitais teritorijų planavimo dokumentais ir programomis

2.1.3. Demografinės raidos prognozės ir jų alternatyvos

2.1.4. Būsto plėtros prognozė

2.1.5. Paslaugų infrastruktūros poreikio prognozė

2.2. MIESTELIO NAUJŲ TERITORIJŲ POREIKIS

2.3. MIESTELIO ERDVINĖ KOMPOZICIJA BEI JĄ FORMUOJANTYS VEIKSNIAI

2.4. MIESTELIO ERDVINĖS STRUKTŪROS PLĖTROS KRYPTYS IR VARIANTAI

2.4.1. Planuojamos Kaltanėnų miestelio teritorijos plėtros kryptys

2.4.2. Pagrindiniai miestelio plėtros variantų kompoziciniai elementai, formuojantys miestelio struktūrą

2.5. MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO TIPAI IR BŪDAI

2.5.1. Miestelio teritorijos vystymo tipai

2.5.2. Teritorijos vystymo tipų pasiskirstymas miestelyje

2.6. GAMTOSAUGOS KRYPTYS

3. MIESTELIO TERITORIJOS PLANINĖ STRUKTŪRA, TERITORIJŲ FUNKCIJOS IR NAUDOJIMAS

3.1. MIESTELIO PLANINĖS STRUKTŪROS PLĖTOJIMO SPRENDINIAI

3.2. MIESTELIO TERITORIJOS NAUDOJIMO FUNKCINIAI PRIORITETAI

3.3. KALTANĖNŲ MIESTELIO ŽALIŲJŲ PLOTŲ SISTEMOS VYSTYMAS

3.4. MIESTELIO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS, TVARKYMO IR NAUDOJIMO KRYPTYS

3.4.1. Apsaugos principai

3.4.2. Saugojimo kryptys ir prioritetai

3.5. SUSISIEKIMO SISTEMOS PLĖTOJIMO KONCEPCIJA

3.6. MIESTELIO INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS VYSTYMO KRYPTYS

4. MIESTELIO TERITORIJOS NAUDOJIMO IR APSAUGOS REGLAMENTAVIMO PRINCIPAI

4.1. Teritorijos reglamentavimo principai

4.2. Conceptualūs miestelio teritorijos vystymo reglamentai

PAGRINDINIAI BRĖŽINIAI:

1 brėžinys. Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Pirmas variantas. M 1:2000.

2 brėžinys. Miestelio vystymo koncepcija. Teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai. Pirmas variantas. M 1:2000.

3 brėžinys. Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Antras variantas. M 1:2000.

4 brėžinys. Miestelio vystymo koncepcija. Teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai. Antras variantas. M 1:2000.

1.2. KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO PAGRINDINIAI TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Pagrindinis Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos tikslas – sudaryti palankiausias sąlygas miestelio teritorijos darniam vystymuisi, užtikrinant prielaidas teigiamai ekonomikos ir socialinei raidai, kartu nepadarant žalos aplinkai. Koncepcijos rengimo stadijos metu tobulinama teritorijos erdvinės struktūros kompozicija, nustatomi planinės ir erdvinės struktūros vystymo principai, teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai ir miestelio teritorijos plėtros kryptys. Parengiamas galimas alternatyvus miestelio teritorijos vystymosi variantas, nustatomi teritorijos tvarkymo, reglamentavimo ir apsaugos principai.

2014 m. kovo 14 d. Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktorės patvirtintoje „Švenčionių rajono savivaldybės Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programoje“ nustatytas Kaltanėnų miestelio teritorijos planavimo laikotarpis – 10 metų.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano pagrindiniai tikslai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2014 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. T-52 „Dėl Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano rengimo“:

- 7) nustatyti miestelio gyvenamųjų teritorijų, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros gaires, numatyti plėtrai reikalingas teritorijas;
- 8) numatyti miestelio gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio savitumo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimą, tikslingą naudojimą ir pažinimą, ekologiškai pusiausvyrai būtino gamtinio karkaso formavimą;
- 9) kurti sveiką, saugią, darnią gyvenamąją aplinką ir visavertes gyvenimo sąlygas miestelyje;
- 10) sudaryti sąlygas privačioms investicijoms, kuriančioms socialinę ir ekonominę gerovę, tinkamos kokybės gyvenimo sąlygas;
- 11) derinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių interesus dėl teritorijos naudojimo ir veiklos plėtojimo teritorijoje sąlygų;
- 12) sudaryti sąlygas racionaliam žemės naudojimui ir žemės ūkio veiklai skatinti.

Bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje pateikiami du alternatyvūs miestelio teritorijos vystymo variantai, jų palyginamoji analizė. Kiekviename variante nustatoma miestelio teritorijos erdvinės raidos kompozicija, planinės ir erdvinės struktūros vystymosi principai, miestelio teritorijos plėtros kryptys, teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai, nustatomi teritorijos tvarkymo, reglamentavimo ir apsaugos principai.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano planavimo uždaviniai, patvirtinti Švenčionių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. kovo 14 d. miestelio teritorijos bendrojo plano darbų programoje:

- 1) suformuoti planavimo lygmenį atitinkančias teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis;
- 2) optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą;
- 3) numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemones;

- 4) detalizuoti atitinkamų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.

Numatyti papildomi planavimo uždaviniai: nustatyti Kaltanėnų miestelio, jos urbanistinio centro socialinės infrastruktūros sistemos vystymo reikalavimus; patikslinti savivaldybės bendrajame plane numatytą Kaltanėnų miestelio urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymo poreikius; detalizuoti savivaldybei svarbių objektų išdėstymą; detalizuoti Kaltanėnų miestelio kraštovaizdžio savitumą, antropogeninius ir gamtinius elementus, panoramas, numatyti jų vizualinę apsaugą; numatyti ypatingus inžinerinius statinius; tobulinti ir vystyti istoriškai susiklosčiusią urbanistinę struktūrą, architektūrinę erdvinę kompoziciją.

Rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepciją, buvo remiamąsi Europos Sąjungoje visuotinai priimta tvaraus vystymosi ideologija. Tvarus (darnus) vystymasis suprantamas kaip kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinėms ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų.

1.3. PLANUOJAMI KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO KONCEPCIJOS VARIANTAI

1 VARIANTAS. Šiuo atveju koncepcija rengiama remiantis šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

- Prioritetas teikiamas vidinės miestelio struktūros tobulinimui, pagrindines investicijas nukreipiant esamų urbanizuotų teritorijų modernizavimui (atgaivinimui bei atnaujinimui). Plėtra numatoma tik administracinėse ribose, vadovaujantis keičiamomis miestelio juridinėmis ribomis – pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją). Išorinė plėtra šiaurės–rytų kryptimi, numatyta Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plane, įvardinama kaip rezervinė (šios teritorijos įsisavinimas numatomas užbaigiant formuoti nebaigtas užstatyti urbanistines struktūras Kaltanėnų miestelyje);
- Planuojama esamų gyvenamųjų teritorijų renovacija, užbaigiant formuoti nebaigtas užstatyti urbanistines struktūras, pritraukti aplinkai draugiškas funkcijas, gerinant gyvenimo kokybę, rezervuojant teritorijas viešosioms erdvėms, infrastruktūrai;
- Plėtojamas miestelio centras, kur skatinamas centro gyvybingumas, fizinės aplinkos kokybės gerinimas, ekonominis aktyvumas. Saugomi nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, teritorijos, siekiama jų vertybės požymių išlaikymo ir perdavimo ateinančioms kartoms. Saugoma Kaltanėnų miestelio centrinė dalis, kuri paskelbta urbanistiniu draustiniu, siekiant išsaugoti vertingąsias savybes: gatvių tinklą, aikštės planą ir kt.;
- Planuojamos trys aptarnavimo ir paslaugų polifunkcinės teritorijos (pacentriai): prie pagrindinių struktūrinių ašių Kaltanėnai – Ignalina (netoli administracinių miestelio ribų) ir Kaltanėnai – Švenčionėliai (netoli administracinių miestelio ribų) bei Geležinkelio ir Sodų g. sankirtoje;
- Gerinant miestelio gyventojų ir miestelio poilsiautojų gyvenimo kokybę (miestelis Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane išskirtas kaip lokalinio lygmens rekreacinio aptarnavimo ir pažintinio turizmo centras, Kaltanėnų seniūnija numato inicijuoti kurortinio

statuso gavimą), išskiriamos bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorijos, specializuotų kompleksų, kuriuose dominuoja teritorijos, skirtos visuomenės poreikiams, specializuotai socialinei ir aptarnavimo bei paslaugų veiklai (parodų, sporto, turizmo, rekreacijos, mokslo) plėtra. Miškų teritorijos, kaip miestelio urbanistinės struktūros dalis, vertinamos pirmiausiai pagal jų vietą miestelio urbanistiniame karkase ir galimybes tenkinti rekreacinius miestelio gyventojų poreikius;

- Susisiekimo sistemoje numatomas esamo gatvių tinklo kokybės gerinimas bei gatvių tinklo plėtra vystant naujas teritorijas, inžinerinės infrastruktūros sistemoje – šiuolaikinę technologijos lygį atitinkanti inžinerinė infrastruktūra bei tinklo plėtra vystant naujas teritorijas;
- Kadangi ženklus gyventojų skaičiaus augimas nenumatomas, paliekamos žemės ūkio paskirties teritorijos.

2 VARIANTAS. Šiuo atveju koncepcija rengiama remiantis šiomis pagrindinėmis nuostatomis:

- Numatoma išorinė plėtra už esamų miestelio juridinių ribų (vadovaujantis keičiamomis miestelio juridinėmis ribomis – pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją), Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plane numatyta kryptimi. Tolygiai vystoma plėtra miestelio centrinėje dalyje ir nutolusiose nuo miestelio centro urbanizuotose teritorijose;
- Plėtojama esama susiklosčiusi miestelio struktūra. Prioritetas teikiamas teritorijos gyvybingumo, fizinės aplinkos kokybės, ekonominio aktyvumo skatinimui, naujiems aptarnavimo bei techninės infrastruktūros objektams, palaikant bendrą susiformavusį užstatymo pobūdį ir urbanistinę struktūrą;
- Planuojamos mišrios paslaugų ir prekybos teritorijos prie pagrindinės struktūrinės ašies Kaltanėnai–Ignalina (nuo esamos autobusų stotelės iki administracinių miestelio ribų), pacentriai prie pagrindinės struktūrinės ašies Kaltanėnai–Švenčionėliai bei Geležinkelio ir Sodų g. sankirtoje;
- Siūloma esamų gyvenamųjų teritorijų renovacija ir nauja plėtra. Naujos teritorijos įsisavinamos kompleksškai, rezervuojant plotus viešosioms erdvėms, infrastruktūrai;
- Saugomos nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijos bei objektai, siekiama jų vertybės požymių išlaikymo ir perdavimo ateinančioms kartoms;
- Numatoma žaliųjų plotų sistema. Bet kokie sprendiniai želdynų sistemos dalyje turės nemažinti esamų rekreacinių želdynų teritorijų miestelyje. Miškų teritorijos, kaip miestelio urbanistinės struktūros dalis, vertinamos pirmiausiai pagal jų vietą miestelio urbanistiniame karkase ir galimybes tenkinti rekreacinius miestelio gyventojų poreikius;
- Susisiekimo sistemoje numatomas esamo gatvių tinklo kokybės gerinimas, inžinerinės infrastruktūros sistemoje – šiuolaikinę technologijos lygį atitinkanti inžinerinė infrastruktūra (bus ieškoma kuo paprastesnių techninių sprendimų plėtojant susisiekimo ir inžinerinę infrastruktūrą);
- Kadangi ženklus gyventojų skaičiaus augimas nenumatomas, paliekamos žemės ūkio paskirties teritorijos.

Abiejuose teritorijos vystymo koncepcijos variantuose numatomi Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymo sprendiniai yra teikiami atsižvelgiant į vertybinius kraštovaizdžio ypatumus,

„Natura 2000“ teritorijas ir laikantis patvirtintos Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos bei rengiamo Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniais (baigiamojo etapo darbai) ir galioja tiek, kiek iš esmės neprieštarauja minėtų aukštesnių planavimo dokumentų sprendiniams. Remiantis 1 variantu prioritetas teikiamas miestelio vientisos struktūros formavimui ir centro stiprinimui, remiantis 2 variantu plėtra vystoma tolygiai miestelio centrinėje dalyje ir nutolusiose nuo miestelio centro teritorijose. Abiejuose variantuose, kraštovaizdžio tvarkymo zonų ribos numatytos Aukštaitijos nacionaliniame parko tvarkymo plane, detalizuojamos M 1:2 000 pritraukiant jas prie esamo sklypų tinklelio bei atsižvelgiant į įregistruotą piliečių nuosavybę į nekilnojamąjį turtą (esamus pastatus ir kitos paskirties sklypus)*. Remiantis 1 alternatyva siūlomos kiek didesnės plėtros teritorijos (pietrytinėje ir šiaurinėje pusėje), formuojant tolygų gatvių tinklą ir urbanistinę struktūrą, numatomos plėtros teritorijos kokybinei plėtrai Kaltanėnų miestelyje tik tiek, kiek reikia visuomenės interesui užtikrinti (patenkinti vietos gyventojų ir lankytojų reikmes, visuomenės interesus nustatomas per bendrojo plano turinį – veiklos objektus ir jos apribojimus), numatomos rezervinės plėtros teritorijos užbaigus formuoti nebaigtas užstatyti urbanistines struktūras. Remiantis 2 variantu numatoma mažesnė plėtra pietrytinėje miestelio pusėje (griežtai laikomasi patvirtintų kraštovaizdžio tvarkymo zonų ribų nustatytų M 1:20 000), nustatoma maksimali plėtra šiaurės rytų kryptimi (nutolstant nuo pagrindinės struktūrinės ašies Kaltanėnai – Ignalina), numatytą Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemoje bei rengiamame tvarkymo plane.

*Pastaba: Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo planas rengiamas M 1:20 000 ir nesprenžia kraštovaizdžio tvarkymo zonų ribų tikslinimo pagal susiformavusį esamą sklypų tinklą ir jų paskirtis.

Miestelio koncepcijos skiriasi plėtros teritorijų vystymu bei teritorine plėtra. Pirmas plėtros variantas yra racionalesnis miestelio erdvinės ir funkcinės struktūros vystymo požiūriu.

Abiejuose variantuose miestelio erdvinės struktūros svarbiausi sudėtiniai komponentai yra urbanistinis bei gamtinis karkasai, želdynų, rekreacinių bei kultūros paveldo teritorijų funkcinės struktūros.

Pasirinktas koncepcijos variantas bus tobulinamas sprendinių konkretizavimo stadijoje, išlaikant sprendinių konceptualumą, bei taikant visuotinai pripažintus darniosios plėtros principus, priemones ir būdus:

- nustatys pagrindinius ir nekeičiamus urbanistinės struktūros formavimo principus;
- nustatys darniosios plėtros principus atitinkančią veiklą reglamentuojančius režimus skirtingose teritorijose, akcentuojant žemėnaudos mišrumą, žemės naudojimo intensyvumą bei planuojamos teritorijos struktūrinių dalių funkcines bei kompozicines ypatybes;
- deklaruos svarbiausius viešo naudojimo struktūrinius elementus (bendro naudojimo erdves, želdynus bei susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros teritorijas);
- bendrojo plano kompetencijos ribose suformuluos pagrindinius reikalavimus statybinei veiklai skirtingose funkcinio prioriteto zonose ir teritorijų naudojimo tipuose.

SUSISIEKIMO SISTEMOS PLĖTOJIMO KONCEPCIJA

Subalansuota susisiekimo sistemos plėtra yra neatsiejama teritorijos darnaus vystymosi dalis, užtikrinanti ekonominius socialinius integracijos procesus į šalies ūkį.

Kaltanėnų miestelio susisiekimo infrastruktūros plėtra ir modernizavimas yra vienas svarbiausių uždavinių siekiant įgyvendinti šiuolaikinę teritorijų planavimo koncepciją – darniąją plėtrą. Transporto sistema turi būti veiksminga, lanksti bei saugi, atitinkanti nacionalinių rinkų integraciją, kokybišką turizmo, poilsio, pramonės šakų aptarnavimą, užtikrinanti gyventojų mobilumą, kuris yra ekonomikos augimo garantas.

Rišlus ir kokybinius techninius parametrus atitinkantis valstybinės reikšmės automobilių kelių tinklas ir augantys transporto srutai keliuose sudarys palankias sąlygas vystyti verslą, modernizuoti bei plėsti eismo aptarnavimo kompleksus (degalines, poilsio aikšteles, motelius, kavines).

Tinkamų techninių parametrų optimalus gatvių tinklas Kaltanėnų miestelio teritorijoje sudarys geras sąlygas susisiekimui tarp gyvenamųjų, komercinių, poilsio bei pramogų, rekreacinių zonų.

Optimizuotas priemiestinių autobusų darbas bei geri viešojo transporto kokybiniai parametrai sudarys prielaidas viešojo susisiekimo autobusų konkuravimui su lengvaisiais automobiliais, aptarnaus socialiai remtinus gyventojus.

Kaltanėnų miestelio teritorijoje numatomos palankesnės susisiekimo sąlygos kuriant bei vystant pėsčiųjų ir dviratininkų takų tinklą, tobulinant svarbiausių gatvių tinklą ir gerinant jų kokybinius parametrus.

Svarbiausi tikslai vystant susisiekimo infrastruktūrą Kaltanėnų miestelyje:

- Vystant Kaltanėnų pagrindinių gatvių sistemą integruoti transporto tinklą į Švenčionių rajono savivaldybės, o per ją ir į Lietuvos transporto tinklą bei paslaugų rinką;
- Rekonstruoti problemines miestelio gatves ir sankryžas, asfaltuoti žvyro dangos gatves, įrengti bei gerinti gatvių, pėsčiųjų ir dviratininkų takų apšvietimą;
- Miestelio susisiekimo sistemoje teikti pirmenybę viešajam susisiekimui bei dviratininkams modernizuojant ir gerinant informacinę sistemą, tiesiant naujus ir rekonstruojant esamus pėsčiųjų bei dviratininkų takus, užtikrinant vežimų viešuoju transportu komfortą ir kokybę;
- Vystyti subalansuotą Kaltanėnų miestelio susisiekimo sistemą inžinerinėmis ir techninėmis priemonėmis mažinant neigiamą poveikį aplinkai, užtikrinant eismo dalyvių saugą;
- Vystyti ekologiškas susisiekimo sistemas mažinant automobilių emisijos ir triukšmo poveikį;
- Atsižvelgiant į gamtinius elementus ir kitus apribojimus formuoti galimai kompaktišką miestelio urbanizaciją, gerinant jungtis tarp skirtingų susisiekimo rūšių bei jų tarpusavio sąveiką.

Kaltanėnų miestelio koncepcijoje pateikiamos planuojamos teritorijos urbanistinės plėtros galimybės ir atsižvelgiant į tai formuojamas gatvių, o kartu ir urbanistinių ašių karkasas. Tam tikros miestelio plėtros kryptys yra apribotos gamtinių elementų (Žeimenio ežero ir Žeimenos upės) bei kultūros vertybių paveldo teritorijų apribojimų, todėl Kaltanėnų miestelio urbanistinė bei susisiekimo plėtra numatoma vakarų-šiaurės kryptimis. Miestelio gatvių/kelių tinklas formuojamas esamų gatvių/kelių pagrindu.

KONCEPCIJOS I VARIANTAS. Numatoma, kad Koncepcijos I variante svarbiausią susisiekimo tinklą formuos linijiniai ryšiai esamų valstybinių krašto kelių Nr.111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys (Švenčionėlių g., Utenos g.) ir Nr.114 Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina (Ignalinos g., Molėtų g.) pagrindu. Kiti susisiekimo ryšiai miestelyje numatomi Geležinkelio g., Sodų g. ir jos nauju tęsiniu, Nepirių g., Mokyklos g. ir lygiagrečiai pastarajai numatoma nauja gatve.

Vienas svarbiausių uždavinių gerinant Kaltanėnų susisiekimo sistemą yra gatvių bei sankryžų techninės būklės gerinimas jas rekonstruojant tuose ruožuose, kur prastos eismo sąlygos, numatomas transporto srautų augimas. Eismo saugos priemonių įrengimas taip pat yra prioritetinga priemonė tobulinant susisiekimo infrastruktūrą.

Viešojo priemiestinio transporto maršrutinio tinklo plėtra turi atitikti urbanizacijos procesus, tenkinti gyventojų poreikius plėtojant susisiekimo sistemų tarpusavio sąveiką – vystyti keleivių persėdimo iš vienos susisiekimo sistemos į kitą galimybes (pvz., nuo dviračio į autobusą ir atvirkščiai). Turi būti suteikiamas prioritetas viešajam susisiekimui skatinant gyventojus naudotis maršrutiniais autobusais.

Dviračių takų tinklo formavimui Kaltanėnų miestelio teritorijoje turi būti skiriamas didelis dėmesys dėl išstetos struktūros ir patrauklios aplinkos turizmui bei rekreacijai. Dviračių takai turi jungti rekreacines, gyvenamąsias, paslaugų centrų zonas miestelyje su numatomais tarp miestiniais ir regioninės reikšmės dviračių maršrutais, numatytais už miestelio ribų. Vystant subalansuotą susisiekimo sistemą naujai planuojamose teritorijose turi būti numatomos ir dviračių trasos, nuosekliai įjungtos į jau esamą dviračių takų tinklą su išvystyta dviračių stovėjimo ir aptarnavimo infrastruktūra.

KONCEPCIJOS II VARIANTAS. *Kaltanėnų miestelio susisiekimo infrastruktūros vystymo koncepcijos II variantas iš esmės atitinka pirmąjį* – numatoma prisitaikyti prie esamos susiklosčiusios miestelio susisiekimo struktūros papildant ją lokaliai reikšmės gatvių jungtimis.

INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS PLĖTOJIMO KONCEPCIJA

Kaltanėnų miestelyje nėra pilnai išvystyta centralizuota vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistema – Kaltanėnų miestelyje yra vandenvietė ir kurios vanduo tiekiamas daliai miestelio gyventojų, tačiau nėra centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos. Gyventojai naudojami lauko tualetais, kaupimo rezervuarais, iš kurių nuotekos išvežamos į Švenčionėlių miesto valymo įrenginius. Išgrėbimo duobės dažniausiai įrengiamos be dugno, todėl buitinės nuotekos patenka į požeminius vandenis, taip pat užteršia ir paviršinius vandenis.

Pagal Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialiojo plano sprendinius planuojama teritorija patenka į viešojo vandens tiekimo teritoriją. Buitinių nuotekų tinklą bei valymo įrenginius Kaltanėnų miestelyje numatyta įrengti II-uoju etapu, t.y. iki 2020 metų. Specialiajame plane numatyta vieta naujiems nuotekų valymo įrenginiams (numatytas nuotekų valymo įrenginių pajėgumas 36 m³/d, priimtumas Žeimenos upė), tačiau pasirinktoje vietoje jau įgyvendinami kitų dokumentų sprendiniai – ES lėšomis įrengiamas parkas su poilsio zonomis ir pėsčiųjų takais, todėl būtina rezervuoti kitą vietą naujiems nuotekų valymo įrenginiams.

Bendruoju planu numatoma vandens tiekimo sistemos plėtra į esamas urbanizuotas centralizuotai tiekiamu vandeniu neaprupinamas teritorijas ir naujai urbanizuojamas teritorijas. Taip pat numatoma įrengti buitinių nuotekų tinklą bei valymo įrenginius Kaltanėnų miestelyje. Nauji nuotekų valymo įrenginiai numatomi šiaurinėje miestelio pusėje pramonės ir verslo zonoje.

Lietaus nuotekų sistemos Kaltanėnų miestelis taip pat neturi. Visas surenkamas vanduo be jokio valymo patenka į pakelės griovius arba susigeria į gruntą. Atliekant gatvių rekonstrukciją turėtų būti numatoma įrengti lietaus kanalizaciją.

Elektros energija miestelio teritorijai tiekiamą iš bendro Lietuvos elektros energijos perdavimo tinklo. Pakankamai gerai išvystytą elektros paskirstymo tinklą sudaro 0,4 kV ir 10 kV linijos bei

transformatorinės. Visos 10 kV linijos yra orinės (10 kV kabelinių linijų nėra). 0,4 kV ir 10 kV oro linijų, 0,4 kV kabelinių linijų ir transformatorinių remontas buvo atliktas 2012 m. Numatoma urbanizuotose teritorijose orines linijas pakeisti kabelinėmis, įrengti elektros tinklus naujai įsisavinamose teritorijose.

Visus inžinierinius tinklus numatoma kloti tik gatvių raudonųjų linijų ribose.

MIESTELIO TERITORIJOS VYSTYMO TIPAI

Miestelio erdvinę struktūrą sudaro trimate sistema išreikštos urbanistinė struktūra (kompoziciniai miestelio elementai, miesto užstatymo ypatumai) ir ekologinio kompensavimo – gamtinio karkaso struktūra. Miestelio užstatytų teritorijų erdvinei struktūrai išreikšti naudojamas užstatymo intensyvumo rodiklis. Konceptijos stadijoje užstatymo intensyvumas skirstomas į tris lygmenis – vidutinis, mažas, ekstensyvus. Dėl specifinio užstatymo pobūdžio, intensyvumo laipsnis nenurodomas miestelio centro, pramonės ir rekreacinėms teritorijoms. Jos formuojamos atskirais struktūros elementais.

Įvertinus esamus miestelio užstatymo ypatumus, kitus struktūrinius elementus, ankstesnių miestelio erdvinės struktūros idėjų tęstinumą – Kaltanėnų miestelio erdvinės koncepcijos sprendiniuose nenumatomos didelio užstatymo intensyvumo teritorijos bei išskiriami užstatomų ir neužstatomų teritorijų erdvinės struktūros vystymo tipai.

Užstatomos teritorijos:

Miestelio centro teritorija – saugomas centro užstatymo pobūdis ir mastelis; išlaikomos ir tobulinamos esamos susiklosčiusios užstatymo struktūros, galimas jų formavimo baigtinumas.

Santykinai didelio, vidutinio ir mažo užstatymo intensyvumo polifunkcinės teritorijos – mišrios paskirties teritorijos – kai didžiąją dalį sudaro visuomeninės, komercinės, gyvenamosios (sodybinio, mažaaukščio gyvenamojo užstatymo) paskirties objektų teritorijos.

Vidutinio užstatymo intensyvumo komercinė teritorija – teritorijos, kuriose vyrauja komercinio pobūdžio užstatymas.

Vidutinio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos – teritorijos, kuriose vyrauja gyvenamojo (daugiaaukščio, daugiabučio) pobūdžio užstatymas.

Mažo užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos – teritorijos, kuriose dominuoja sodybinio, mažaaukščio gyvenamojo užstatymo pobūdis.

Ekstensyvaus užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos – teritorijos, kuriose dominuoja sodybinio, mažaaukščio gyvenamojo užstatymo pobūdis bei dėl greta esančių jautrių gamtinių teritorijų siūlomas didesnis priklausomųjų želdynų kiekis.

Specializuotų kompleksų teritorijos – teritorijos, kuriose vyrauja visuomeninio, komercinio prioriteto užstatymas.

Rekreacinės teritorijos – tiek ilgalaikio, tiek trumpalaikio poilsio statinių statybos teritorija. Urbanizuojamose teritorijose daugiau dominuoja želdiniai nei užstatymas. Trumpalaikio poilsio statinių statybos teritorijoje galima įrengti: stovyklavietes, poilsia vietas, paplūdimius ir analogiškus poilsiui skirtus objektus.

Pramonės ir verslo teritorijos – pramonės, sandėliavimo, logistikos objektų užstatymo pobūdžio teritorija, kuriai užstatymo intensyvumas nustatomas pagal specifinius poreikius. Nors šių teritorijų intensyvumas nėra įvardijamas, užstatymas neturi būti agresyvus miestelio foninio užstatymo atžvilgiu, negali sukurti vizualinės taršos.

Infrastruktūros teritorijos – inžinerinės infrastruktūros objektų teritorija.

Neužstatomos teritorijos:

Konservacinė teritorija (reguliuojamos apsaugos kultūros paveldo objektų teritorijos) – Kaltanėnų dvaro sodybos teritorija, Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas – saugomos nekilnojamojo kultūros paveldo teritorijos, kuriose numatytas reguliuojamos apsaugos kultūros paveldo objektų teritorijos vystymo tipas. Siekiama nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių išsaugojimo, didesnių jų pritaikymo visuomenės lankymui galimybių, išryškinti ir atskleisti istorines bei kraštovaizdines vertes, skatinti kultūrinio ir pažintinio turizmo plėtrą bei su kultūros paveldo tvarkyba susijusias veiklas. Teritorija tvarkoma pagal nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiuosius planus.

Bendro naudojimo erdvių, miškų, želdynų teritorijos – tai miestelio žaliosios erdvės, kurias sudaro miestelio parkas, skverai, kapinės, gamtinio karkaso teritorijos, miškai (jų plėtros) bei kapinių (jų plėtros) teritorija. Šiose teritorijose naujas užstatymas nenumatomas, išskyrus statinius, reikalingus žaliųjų plotų infrastruktūrai ir aptarnavimui.

Žemės ūkio teritorijos – teritorijos, kuriose vykdoma žemės ūkio veikla.

1.4. KALTANĖNŲ MIESTELIO BENDROJO PLANO ŠAŠAJA SU KITAIŠ PLANAIŠ IR PROGRAMOMIS

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas rengiamas įvertinant ir atsižvelgiant į jo sąsajas su šalyje, Vilniaus apskrityje ir Švenčionių rajono savivaldybėje parengtomis strategijomis, programomis ir planais:

- Valstybės ilgalaikės raidos strategija (Žin., 2002, Nr.113-5029);
- Nacionaline darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029);
- Europos kraštovaizdžio konvencija (Žin., 2002, Nr. 104-4621);
- Lietuvos respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių planu (Žin., 2005, Nr. 103-3808; Žin., 2007, Nr. 114-4646; Žin. 2008, Nr. 13-439; Žin., 2009, Nr. 80-3343);
- Nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenimis (Žin., 2004, Nr. 175-6516);
- Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo 2008-2015 metų plėtros strategija (patvirtinta LR Vyriausybės 2008m. rugpjūčio 27 d. nutarimu Nr. 832);
- Nacionaline energetikos strategija (Žin., 2007, 11-430);
- Nacionalinės energetikos strategijos įgyvendinimo planu (patvirtintas LR vyriausybės 2007 - 12 -27 nutarimu Nr. 1442);
- Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikė strategija (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853);
- Nacionaline turizmo plėtros 2014-2020 programa (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014–03–12 nutarimas Nr. 238);
- Švenčionių rajono savivaldybės 2011-2018 metų strateginiu plėtros planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2010–12–23 sprendimu Nr. T–172);
- Atliekų tvarkymo Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje planu 2006-2016 metams (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2006–12–28 tarybos sprendimu Nr. T–205);
- 2002-2015 metų Lietuvos Respublikos valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programa;

- Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu (patvirtintas 2002 m. spalio 29 d. Seimo sprendimu Nr. IX-1154);
- Vilniaus apskrities bendruoju planu (patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-12-03 nutarimu Nr. 1310);
- Švenčionių rajono teritorijos bendruoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2009 m. sausio 23 d. sprendimu Nr. T-2);
- Švenčionių rajono vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialiuoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2013 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. T-40);
- Švenčionių rajono savivaldybės turizmo ir rekreacinių teritorijų dalių infrastruktūros plėtros specialiuoju planu (patvirtintas Švenčionių rajono savivaldybės tarybos 2012 m. sausio 19 d. sprendimu Nr. T-15);
- Švenčionių rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema;
- Švenčionių rajono savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų schema (Valstybinės miškų tarnybos duomenys);
- Švenčionių rajono miškų priskyrimo miškų grupėms planu (Valstybinės miškų tarnybos duomenys);
- Aukštaitijos nacionalinio parko apsaugos reglamentu (Žin., 2002, Nr. 87-3754);
- Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema (Žin., 2005, Nr. 150-5457);
- Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo planu (rengiamas, baigiamasis etapas);
- Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrajam planui išduotomis planavimo sąlygomis;
- Kitais specialiaisiais ir detaliaisiais planais bei schemomis pagal Švenčionių rajono savivaldybės teritorijų planavimo registrą, Lietuvos Respublikos įstatymais, Vyriausybės nutarimais, ministerijų įsakymais ir teisės aktais įtakojančiais Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendinius.

2. ESAMA APLINKOS BŪKLĖ IR JOS POKYČIAI, JEIGU PLANAS NEBUS ĮGYVENDINTAS

2.1. ESAMA APLINKOS BŪKLĖ

Kaltanėnų miestelio teritorijos aplinkos būklės apžvalga atlikta remiantis Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano esamos būklės analizės ir vertinimo medžiaga (UAB „Urbanistika“, 2014).

Žemės naudojimas

Visa Kaltanėnų miestelio teritorija formuojama vienu bendru sklypu, kuriame išskiriamos įsiterpusios esamos gyvenamų namų, pramonės, komercinės paskirties objektų bei žaliųjų plotų teritorijos. Pagal teritorijų planavimo įstatymą rengiant teritorijų planavimo dokumentus bandoma maksimaliai suderinti investitoriaus, žemės savininko, visuomenės ir valstybės interesus dėl planuojamos teritorijos panaudojimo ir veiklos joje reglamentavimo. Plano įgyvendinimo metu turi būti kreipiamas ypatingas dėmesys į aplinkos išsaugojimą bei numatomos priemonės bendram gamtovaizdžiui pagerinti ir apsaugoti esamus vertingus želdinius, dirvožemį bei pakrantes.

Kaltanėnų miestelis įsikūręs Žeimenio paežerėje, ties ta vieta, kur iš jo išteka Žeimena, abipus Žeimenos upės. Pro Kaltanėnus eina geležinkelis Švenčionėliai–Utena, keliai į Švenčionėlius, Ignaliną, Molėtus, Uteną. Miestelio teritorijos plotas esamose administracinėse ribose – 216,13 ha, (pagal patvirtintą Švenčionių rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių ribų specialiojo plano koncepciją 198,08 ha). Miestelio teritorijoje registruoti 222 sklypai (113,49 ha, 52,5 % miestelio teritorijos ploto).

Kaltanėnų miestelio žemės naudojimas pateikiamas pagal teritorijos naudojimo tipus, pagrindinį ir galimus žemės naudojimo būdus. Teritorijos naudojimo tipai, pagrindinis ir galimi žemės naudojimo būdai nustatyti vadovaujantis VI „Registrų centras“ 2014 m. rugpjūčio mėnesio duomenimis, Valstybinės miškų tarnybos 2014 m. rugpjūčio mėn. duomenimis, faktiniu žemės naudojimu. Atlikus esamos būklės vertinimą, pagal žemės paskirtį, daugiau nei trečdalį miestelio teritorijos sudaro žemės ūkio paskirties žemė, o kitos paskirties žemė sudaro šiek tiek daugiau nei penktadalį miestelio teritorijos. Mažiausiai miestelio teritorijos užima miškų ūkio ir vandens ūkio paskirties žemės. Laisva valstybinė žemė sudaro šiek tiek daugiau kaip trečdalį miestelio teritorijos.

2.1.1 lentelė. Žemės naudojimas

Eil. Nr.	Teritorijos naudojimo tipas, pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir galimas naudojimo būdas	Teritorijos plotas ha	Teritorijos plotas %
1.	Žemės ūkio paskirties žemė	75,32	34,85
2.	Miškų ūkio paskirties žemė	6,2	2,87
3.	Kitos paskirties žemė	51,39	23,78
3.1.	Mišri gyvenamoji teritorija	35,12	16,25
3.1.1.	Vienbutė, dvibutė	30,81	14,26
3.1.2.	Visuomeninės paskirties teritorijos	3,11	1,44
3.1.3.	Komercinės paskirties objektų teritorijos	1,2	0,56
3.2.	Pramonės ir sandėliavimo teritorijos	3,11	1,44
3.2.1.	Pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos	2,47	1,14
3.2.2.	Susisiekimo ir inžinerinių komunikacijų aptarnavimo objektų teritorijos	0,64	0,3
3.3.	Inžinerinės infrastruktūros teritorijos	11,46	5,30
3.4.	Bendro naudojimo teritorijos	1,7	0,79
4.	Vandens ūkio paskirties žemė	9,32	4,31
5.	Laisvo valstybinio žemės fondo žemė	73,9	34,19
	Viso:	216,13	100

Miestelio teritorijoje išskiriami šie kitos (pagrindinės žemės naudojimo paskirties) galimi žemės naudojimo būdai: gyvenamosios teritorijos (vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų pastatų), visuomeninės paskirties teritorijos, komercinės paskirties teritorijos, pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos, inžinerinės infrastruktūros teritorijos, bendro naudojimo teritorijos.

Analizuojant miestelio kitos paskirties teritorijos sudėtį pagal galimus naudojimo būdus, dominuojantis žemės naudojimo būdas – sudarantis apie du trečdalius kitos paskirties žemės - **gyvenamosios teritorijos**. Taip pat nemažą dalį, beveik penktadalį, užima *infrastruktūros teritorija*. *Visuomeninės paskirties, komercinės paskirties objektų, pramonės ir sandėliavimo objektų, bendro naudojimo* teritorijos sudaro mažą dalį.

Žemės naudojimo intensyvumas ir struktūra yra vienas iš svarbiausių struktūros rodiklių, nuo kurio priklauso gyvenamosios aplinkos kokybė, viešųjų erdvių tipas, gyvenamosios vietovės ūkio ekonomiškumas, struktūrinio vystymo galimybės ir tipas. Pirmas ekstensyvaus žemės naudojimo požymis mažas gyventojų ir būstų tankis – tai savaiminė faktinio miestelio plėtra ir vadinamasis miestelio „išskydimas“, kuris miestelio ekonomikos požiūriu yra nepateisinamai brangus. Antras požymis – žemės naudojimo miestelio reikmėms intensyvumas.

Tikėtina, kad neįgyvendinus bendrojo plano sprendinių, miestelio teritorija bus urbanizuojama padrikai, kas tiesiogiai įtakos ekstensyvų žemės naudojimą ir miestelio teritorijos išskydimą. Išskydęs užstatymas tiesiogiai įtakotų dideles inžinerinių tinklų tiesimo ir eksploatavimo sąnaudas, būtų sunkinamos subalansuoto eismo organizavimo sąlygos (per dideli atstumai vaikščiojimui pėsčiomis arba važiavimui dviračiu).

Vandenių ir dirvožemio kokybė

Paviršinių vandenių kokybė priklauso nuo teršalų, patenkančių į vandens telkinius kiekių ir savybių bei pačių vandens telkinių ypatybių. Tarp pagrindinių vandens telkinių teršėjų yra komunalinis (namų ūkis), pramonė ir žemės ūkis. Gyventojų ir pramonės išleidžiami nutekamieji vandenys priskiriami taškinei taršai, o tarša iš žemės ūkio vadinama pasklidąja, tuo nurodant skirtingą sklaidos pobūdį. Taškinė tarša išlieka viena iš labiausiai įtakojančių paviršinio vandens kokybę. Kaltanėnų miestelyje nėra centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos – gyventojai naudojami lauko tualetais, kaupimo rezervuarais, iš kurių nuotekos išvežamos į Švenčionių m. valymo įrenginius. Išgrėbimo duobės dažniausiai įrengiamos be dugno, todėl buitinės nuotekos patenka į požeminius vandenis, taip pat užteršia ir paviršinius vandenis.

Įgyvendinus Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano sprendinius, situacija vandentvarkos sektoriuje turėtų gerėti. Naujų valymo įrenginių statyba ir nuotekų surinkimo tinklų plėtra sumažins neigiamą poveikį požeminiams ir atviriesiems vandens telkiniams, užtikrins patikimą atvirų vandens telkinių ir vandens ekosistemų apsaugą, didelį rekreacijos potencialą, vandens ekosistemų įvairovę ir biologinį produktyvumą.

Lietaus nuotekų sistemos Kaltanėnų miestelis taip pat neturi. Visas surenkamas vanduo be jokio valymo patenka į pakelės griovius arba susigeria į gruntą. Lietaus nuotekų tinklų ir valymo įrenginių projektavimas bei statyba išlieka prioritetiniu aplinkosauginiu uždaviniu.

Kaltanėnų miestelyje buitines ir ūkio reikmėms tenkinti naudojamas požeminis vanduo, kuriuo miestelį aprūpina UAB „Švenčionių švara“, eksploatuojanti Kaltanėnų vandenvietę. Dėl dažnai

požeminiame vandenyje pastebimų didelių geležies kiekių (1-2 mg/l) vandens kokybė neatitinka Lietuvos normų ir ES direktyvų, dėl to vandenvietės vandens kokybės užtikrinimui yra reikalingi geležies šalinimo įrenginiai.

Prie centralizuotos vandens tiekimo sistemos neprisijungę gyventojai šachtiniais šuliniais eksploatuoja gruntinį vandenį. Skirtingai nuo gręžtinių, šachtiniai šuliniai negilūs, jų gruntinis vanduo neapsaugotas nuo paviršinio teršimo. Gruntinio vandens apsaugos požiūriu nagrinėjamoje teritorijoje hidrogeologinės sąlygos nėra palankios, todėl daugumos šachtinių šulinių vanduo yra prastas (padidinta nitratų koncentracija ir viršijami mikrobiologiniai rodikliai).

Kaltanėnų miestelį kerta Žeimenos upė, rytinė miestelio pusė ribojasi su Žeimenio ežeru. Žeimena yra viena švariausių didesnių Lietuvos upių, t.y. nepriskirta prie rizikos grupei priklausančių vandens telkinių, geros cheminės būklės (gera būkle laikoma būklė, artima natūraliai, žmogaus veiklos nedaug paveiktai būklei). Žeimenio ežeras taip pat nepriskirtas prie rizikos vandens telkinių, kuriuose viršijamos bendrojo azoto, bendrojo fosforo ir chlorofilo a kritinės vertės.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje įtvirtinama nuostata siekti atitikimo ES reikalavimams dėl tiekiamo vandens ir išleidžiamų nuotekų kokybės. Didėjant gyventojų poreikiams bei griežtėjant aplinkosauginiams reikalavimams numatomas nenutrūkstamas vandentiekos ir vandenvalos sistemų modernizavimas, kas ilgainiui užtikrintų Kaltanėnų miestelio gyventojų aprūpinimą kokybišku geriamuoju vandeniu, ūkio – buities ir lietaus nuotekų išvalymą iki reikalaujamų normatyvų.

Dirvožemio būklė labai svarbi gamtinei aplinkai. Nuo jos priklauso dauguma ekologinių sistemų bei vandenų sektoriaus kokybė. Biologinė urbanizuotų teritorijų gamtinės aplinkos įvairovė skurdi, tačiau gyvenamosiose vietovėse į dirvožemį patekę teršalai, atmosferos kritulių veikiami, upėmis, upeliais, grioviais ir drenažo sistemomis gali nukeliauti labai toli ir užteršti didelius paviršinio vandens baseinus, o kartais ir gilesnius grunto sluoksnius ar net požeminius vandenius, taip padarydami didelę žalą gamtai, žmonių sveikatai ir gyvenimo kokybei.

Koncepcijoje numatomas inžinerinės infrastruktūros vystymas turėtų teigiama linkme paveikti ir dirvožemio ekologinę būklę. Neįgyvendinus koncepcijos sprendinių, tikėtinas neigiamas urbanizacijos poveikis dirvožemio užterštumui, o nepalanki dirvožemio ir grunto būklė gali turėti reikšmingos įtakos ir žmonių sveikatai.

Kadangi vandens ir dirvožemio kokybei įtakos turi ir paviršinio vandens šalinimo sistema (kurios miestelis šiai dienai neturi), įgyvendinus Kaltanėnų miestelio teritorijos koncepcijos alternatyvų sprendinius būtų sumažintas teršalų patekimas į paviršinius vandenius, o tai savo ruožtu darytų ilgalaikį teigiamą poveikį gamtinei aplinkai ir bioįvairovei. Neįgyvendinus koncepcijos sprendinių tikėtina prastėjanti dirvožemio kokybė, kuri neigiamai veiks biologinę įvairovę, o kartu ir bendrą gamtinės aplinkos kokybę.

Neįgyvendinus koncepcijos sprendinių tikėtina: miestelio taršos įtaka požeminio vandens ir dirvožemio kokybei; gyventojų, vartojančių užterštą šachtinių šulinių vandenį, sveikatos sutrikimai; blogėjanti paviršinio vandens telkinių – Žeimenos upės, Žeimenio ežero ir kitų vandens telkinių būklė.

Aplinkos oro kokybė

Aplinkos oro kokybė priklauso nuo stacionarių ir mobilių taršos šaltinių emisijos ir nuo meteorologinės sklaidos. Erdvinį oro taršos pasiskirstymą įtakoja stacionarių ir mobilių teršalų emisijos šaltinių teritorinis išsidėstymas, gatvių užstatymas bei gamtiniai veiksniai – meteorologinės ir orografinės sąlygos. Urbanizuotose teritorijose (miestuose, miesteliuose) palankios teršalų kaupimuisi sąlygos susidaro, kai orus lemia pastovios oro masės – anticiklonai, mažo atmosferos slėgio laukai. Didelė oro drėgmė, esant silpnam vėjui – rūkas, dulksna, taip pat sąlygoja didesnę oro užterštumą.

Kaltanėnų miestelyje tėra keli gamybiniai ir sandėliavimo objektai (žr. 2.1.3 lentelę ir 2.1.1 pav.), todėl dabartiniu metu pagrindiniai aplinkos oro teršėjai yra: energetikos objektai (vietinės katilinės), namų ūkis, transportas.

2.1.3 lentelė. Potencialūs geologinės aplinkos taršos židiniai

Informacijos šaltinis: Valstybinė geologinės informacijos sistema, www.lgt.lt

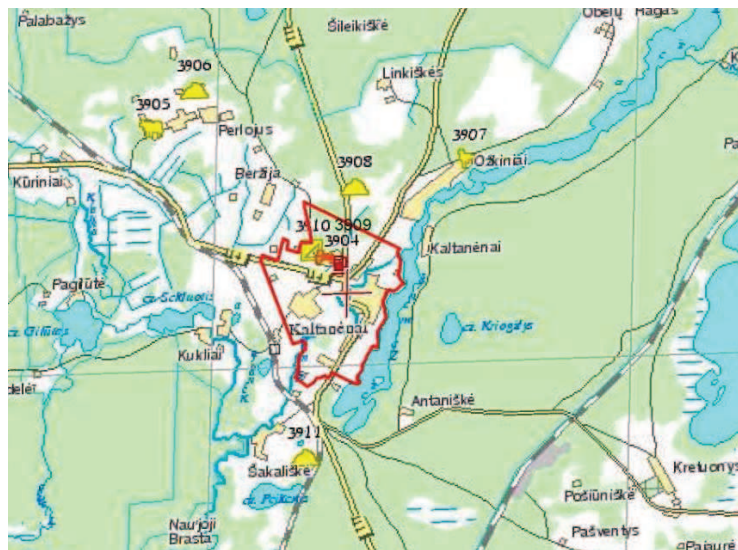
<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3904 TIPAS: Degalinė ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl., Utenos g. 1 PAVOJUS GRUNTUI: Didelis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Ypatingai didelis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Didelis pavojus PAVOJINGUMAS: Ypatingai didelis pavojus TARŠOS ŠALTINIO URBANIZACIJOS ZONA: Gamybinė–pramoninė</p>	<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3905 TIPAS: Galvijų ferma ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Berniūnų k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Nežymus pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>
<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3906 TIPAS: Sąvartynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Berniūnų k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Nežymus pavojus PAVOJUS_POZEM_VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>	<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3907 TIPAS: Paukštynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Berniūnų k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS_POZEM_VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>
<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3908 TIPAS: Sąvartynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>	<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3909 TIPAS: Technikos kiemas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Didelis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Didelis pavojus TARŠOS ŠALTINIO URBANIZACIJOS ZONA: Gamybinė–pramoninė</p>

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3910 TIPAS: Sandėlis ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Kaltanėnų mstl. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus TARŠOS ŠALTINIO URBANIZACIJOS ZONA: Gamybinė–pramoninė</p>	<p>TARŠOS ŽIDINIO NR.: 3911 TIPAS: Sąvartynas ADRESAS: Vilniaus apskr., Švenčionių r. sav., Kaltanėnų sen., Šakališkės k. PAVOJUS GRUNTUI: Vidutinis pavojus PAVOJUS PAVIRŠINIAM VANDENIUI: Nežymus pavojus PAVOJUS POŽEMINIAM VANDENIUI: Vidutinis pavojus PAVOJINGUMAS: Vidutinis pavojus</p>
--	--

2.1.1 pav. Potencialūs geologinės aplinkos taršos židiniai

Informacijos šaltinis: Valstybinė geologinės informacijos sistema, www.lgt.lt

Stacionarių oro taršos šaltinių tarpe, kaip „stambiausius“ oro teršėjus reikėtų išskirti Kaltanėnų ugdymo ir turizmo, Kaltanėnų sieniūnijos bei A. Prinskuvienės kaimo turizmo sodybos „Prie Žeimenos“ katilines (iki 20 MW). Šilumos gamybai naudojamas kietas kuras (anglis, malkos).

Kaltanėnų miestelyje oro kokybei neabejotinai didelę įtaką daro namų ūkis, nes iš privačių gyvenamųjų namų kaminų išmetama nemažai teršalų ir ši tarša yra nepakankamai kontroliuojama, jos apimtys nežinomos. Tačiau tiek Švenčionių rajono reljefo pobūdis, tiek meteorologiniai duomenys nurodo į geras oro maišymosi sąlygas, kas sąlygoja sąlyginai greitą vietinės kilmės oro teršalų pasklidimą dideliame oro kiekyje. Tai ženkliai mažina vietinių šaltinių įtaką teršalų pažemio koncentracijoms.

Deginant nerūšiuotas buitines atliekas namų krosnyse, kenkiama pačių ir kaimynų sveikatai. Ypatingai pavojinga deginti plastikinę tarą, gumą, užterštą (pvz., impregnuotą) medieną, senus baldus ir cheminėmis medžiagomis užterštus audinius ar pakuotes. Atliekas deginti buitiniu būdu labai pavojinga dar ir dėl to, kad nepasiekiamas visiškasis degimas, susidaro ir į aplinkos orą patenka ypač didelės kenksmingų medžiagų koncentracijos. Tai ne tik įprastiniai degimo produktai – sieros, anglies ir azoto oksidai, - bet ir ypač žmogaus organizmui kenksmingi kancerogenai – dioksinai ir furanai. Kadangi namų kaminai nėra aukšti, kenksmingos medžiagos neišsisklaido, o kaupiasi to paties ir kaimyninio namo kieme, sode, dirvoje, tvenkinyje.

Kitas oro taršos šaltinis Kaltanėnų miestelyje yra autotransportas. Autotransporto sąlygojamos taršos apimtys priklauso nuo automobilių skaičiaus, eismo intensyvumo, suvartotų degalų kiekio, jų rūšies ir kokybės, transporto priemonių techninės būklės ir kt. Kokią dalį transporto sąlygojama oro tarša sudaro Kaltanėnų miestelyje duomenų nėra.

Išmetamųjų cheminių teršalų vertinimas. Su automobilių išmetama tarša siejami tam tikri cheminiai junginiai: CO, SO₂, benzenas, ir švinas. Tačiau svarbiausi junginiai išmetami iš kelių transporto yra azoto oksidai - NO_x ir kietosios dalelės - PM₁₀ kadangi tai yra teršalai, kurie kelia didžiausią rūpestį intensyviai urbanizuotose vietovėse.

Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros 2014 m. statistinių oro kokybės tyrimų duomenimis vidutinė metinė koncentracija (tiek NO_x, tiek PM₁₀) ribinių reikšmių nepasiekia net ir didžiausiuose Lietuvos miestuose (Vilniuje, Kaune), o vidutinės paros koncentracijos viršijimų skaičius daugelyje Lietuvos miestų ar jų dalių atitinka normatyvinius reikalavimus (<http://oras.gamta.lt>).

Kaltanėnų miestelyje pagrindinis mobilus azoto oksidų ir kietųjų dalelių šaltinis yra krašto reikšmės kelių Nr. 114 Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina ir Nr. 111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys transporto srautai, kurie 2013 m. siekė atitinkamai 607-1467 aut./parą ir 443-1099 aut./parą. Šie transporto srautai metų laikotarpyje netolygus – poilsio sezono metu išauga, žiemos periodu sumažėja. Šie srautai yra nepalyginamai mažesni, negu didžiųjų Lietuvos miestų transporto srautai, kurie įvairios reikšmės gatvėse siekia 4000-40000 aut./parą. Todėl net ir perspektyviniame planavimo laikotarpyje, didėjant Kaltanėnų miestelio kelių ir gatvių transporto srautams, mobilūs taršos šaltiniai nebus leistinų teršalų koncentracijų viršijimo priežastimi.

Pagal valstybinę aplinkos oro monitoringo programą, kurios uždavinys yra pateikti visuomenei ir visoms suinteresuotoms organizacijoms sistemingą ir objektyvią informaciją apie oro užterštumo lygį, šalies teritorijoje yra įrengta 13 nepertraukiamai veikiančių oro kokybės kontrolės stočių bei 3 foninės stotys. Švenčionių rajono gyvenvietėse ar miesteliuose oro užterštumo matavimo stočių nėra, t.y. aplinkos oro kokybė Kaltanėnų miestelyje pagal valstybinę aplinkos oro monitoringo programą nėra stebima.

Pastovus oro kokybės stebėjimas Švenčionių rajono miesteliuose arba gyvenvietėse nevykdomas, todėl apie galimą transporto įtaką oro kokybei galima daryti išvadas pagal kituose rajonuose atliekamus tyrimus. Tokiai analizei tinka Šiaulių m. esančios monitoringo stotelės duomenys (ši stotelė stovi vienoje iš judriausių sankryžų, apsupta aukštų pastatų, kas dar pablogina teršalų sklaidą). Remiantis 2009 metų Aplinkos apsaugos agentūros pateiktais stotelėje matuojamų teršalų duomenimis matosi, kad tik kietosios dalelės ypatingai žiemos ir pavasario laikotarpiais 10-20 % vidutiniškai 4 kartus per mėn. viršija leistiną maksimalią paros koncentraciją. Kiti matuojami teršalai leistinų ribų neviršija. Atlikus KD koncentracijų kitose Aplinkos apsaugos agentūros tinklo stotelėse analizę matosi, kad šie KD viršijimai būdingi daugeliui vietų, net ir toms, kurios yra toli nuo judrių gatvių. Kadangi Kaltanėnų miestelio transporto intensyvumas yra žymiai mažesnis negu Šiaulių miesto oro monitoringo stotelės vietoje, galima daryti išvadą, kad transporto keliami tarša yra mažesnė už leistinas normas.

Kadangi Švenčionių rajone vyraujantys vėjai yra vakarų, pietvakarių, tai Vilniaus ir Kauno išmetamų teršalų poveikį jų koncentracijoms turi gerai atspindėti Aukštaitijos monitoringo stotelės duomenys. Įvertinant Aplinkos apsaugos agentūros pateiktus teršalų koncentracijų matavimo duomenis (duomenų šaltinis: www.aplinka.lt), galima teigti, kad teršalų koncentracijos yra žymiai mažesnės negu leistinos normos. Kadangi Aukštaitijos aplinkos monitoringo stotis atspindi ir iš

Baltarusijos teritorijos atnešamą taršą, galima daryti išvadą, kad gretimi rajonai esminio poveikio oro taršai Švenčionių rajone nedaro.

Švenčionių rajono savivaldybės Taryba 2011 m. rugpjūčio 24 d. patvirtino „Švenčionių rajono savivaldybės Aplinkos oro kokybės valdymo programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą“. Šioje programoje išnagrinėtas oro taršos padidėjimas dėl autotransporto poveikio rajono krašto reikšmės keliuose ir nustatyta, kad poveikis yra trumpalaikis ir vietinio pobūdžio, pasireiškiantis tik judriausių miestelių gatvių sankryžose bei judriausiose gatvėse. Šioje programoje duomenų apie aplinkos oro kokybę Kaltanėnų miestelyje nepateikiama.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje nenumatoma veikla, galinti reikšmingai paveikti oro kokybę. Savo ruožtu susisiekimo sistemos modernizavimas, esamo gatvių tinklo tobulinimas, pėsčiųjų ir dviračių transporto tinklo plėtra pagerintų eismo sąlygas, įgalintų pastebimai pristabdyti transporto emisijų, dulketumo, išmetamų teršalų kiekio augimą. Teritoriškai žymiai plečiami atskirųjų rekreacinės bei apsauginės ir ekologinės paskirties želdynų plotai turės įtakos mažinant neigiamą taršos poveikį.

Neįgyvendinus koncepcijos sprendinių, dėl nekontroliuojamų ir neprognozuojamų teršalų emisijų, tikėtinas oro kokybės blogėjimas, o tuo pačiu neigiamas poveikis miestelio gyventojų sveikatai, gamtinės aplinkos ekologiniam stabilumui, želdinių būklei, rekreaciniam patrauklumui.

Fizikinė tarša

Pagrindinės fizikinės taršos rūšys yra radioaktyvioji, elektromagnetinių laukų, triukšmo ir terminės taršos. Iš paminėtųjų fizikinės taršos rūšių Kaltanėnų miestelyje kiek aktualesnė viena – triukšmas.

Triukšmo šaltiniai pagal triukšmo rūšį, pasireiškimą erdvėje ir laike, sukėlėjus ir kovos su triukšmu galimybes bei apsisaugojimą nuo triukšmo grupuojami į: pramonės ir verslo (darbinį), transporto, statybų, kaimynystės ir laisvalaikio triukšmą. Pagrindiniai triukšmo šaltiniai Kaltanėnų miestelyje yra transportas. Bendra tendencija, turinti įtakos automobilių keliamo triukšmo aplinkoje didėjimui – automobilių gausėjimas, jų ridos didėjimas ir triukšmo plitimas laiko atžvilgiu. Dėl šių priežasčių ilgėja transporto triukšmo sukeltų dirginimų trukmė. Kelio danga taip pat daro didelę įtaką triukšmo lygiui, todėl būtina kelius ir gatves asfaltuoti, jas tinkamai tvarkyti. Tyrimais įrodyta, kad dviejų sluoksnių poringas asfaltas geriausia danga triukšmo mažinimui.

Didžiausi transporto srautai, Kaltanėnų miestelyje, fiksuojami krašto reikšmės kelių Nr.114 Molėtai-Kaltanėnai-Ignalina ir Nr.111 Utena-Kaltanėnai-Švenčionys tęsinuose miestelio teritorijoje. Tačiau šie srautai yra itin ekstensyvūs ir transporto priemonių sukeliamas triukšmo slėgio lygis neviršija leistinų reikšmių net ir ties triukšmo šaltiniu (ties gatvės ašimi). Perspektyviniame planavimo laikotarpyje teikiant prioritetą darniems susisiekimo būdams – susisiekimui pėsčiomis, dviračiu, viešuoju transportu ir taikant eismo nuraminimo priemones, tikėtina, transporto srautų indėlis į fizikinę taršą tik mažės.

Kraštovaizdis

Švenčionių rajono reljefas kalvotas. Svarbiausi šio krašto geomorfologiniai savitumai – aukšta padėtis virš jūros lygio (vidutiniškai 160–175 m) ir ryškus kalvotumas. Apie pusę rajono teritorijos sudaro kalvotos aukštumos, kita pusė yra banguota arba lygi. Rytiniai rajono pakraščiai yra Aukštaičių, vidurys – Švenčionių aukštumose (aukščiausias taškas (250 m) – Girdžiuliškės kalnas). Švenčionių aukštuma iškilesnė nei Aukštaičių. Ji panaši į didelį kalvagūbrį (jo ketera daug kur siekia 200 m virš jūros lygio) ir tęsiasi iš šiaurės vakarų į pietryčius. Arčiau Ignalinos yra aukščiausios rajono teritorijoje viršukalvės, Stuglių, Šilinės, Stanislavavo, Bačkininkų apylinkėse iškylančios apie 230 m. Aukštumas skiria Žeimenos lyguma, rytuose prieina Dysnos žemuma. Tokio pobūdžio reljefas palankus teršalų sklaidai ir nesudaro sąlygų jiems kauptis. Nagrinėjamai teritorijai būdingas gan lygus paviršiaus reljefas.

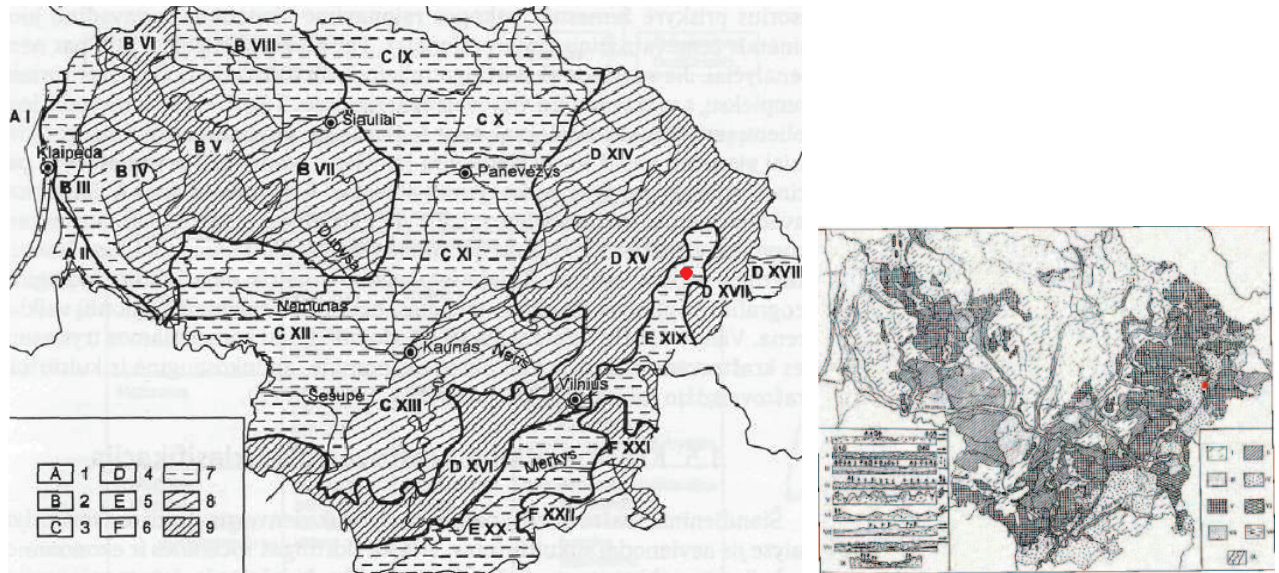
Švenčionių rajono paviršinių vandenų struktūrą formuoja vandentakiai (upės, upeliai), ežerai, tvenkiniai, kurie visi užima apie 3 % paviršiaus ploto. Kaltanėnų miestelį kerta Žeimenos upė, rytinė miestelio pusė ribojasi su Žeimenio ežeru. Žeimenio ežeras nepatenka į administracines miestelio ribas, tačiau visais laikais turėjo didelės įtakos miestelio gyvavimui. Vadovaujantis LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymu (Žin.,1997, Nr.65 –1558) ir LR vandens įstatymu (Žin.,2003, NR.36- 1544) LR Vyriausybė yra patvirtinusi valstybinės reikšmės vidaus vandens telkinių sąrašą, į kurį yra įtraukti nagrinėjamoje teritorijoje esantys paviršinio vandens telkiniai: upė Žeimena, Žeimenio ežeras.

Žeimenos upė – vienas iš didesniųjų Neris intakų, ji teka Pietryčių lygumos viduriu (jos nuolydžio kryptimi). Žeimenos baseinas (F – 2792,7 km²) yra vienas iš ežeringiausių Lietuvoje, jame yra apie 550 ežerų, ežerėlių. Žeimenos debitas beveik visais metų laikais vienodas, upė visada pakankamai vandeningas Q (ištakoje iš Žeimenų ež. 6,5, ties Kaltanėnais – 6,8). Per visą 79,6 km ilgį Žeimena nukrenta 32,6 m (ΔH – 0,41). Visai nedidelis nuolydis yra pačios Žeimenos vidurupyje. Vagos plotis (m) aukštupyje 15 – 20, žemupyje 20 – 25, dominuojantis gylis 0,5 – 1,5 m. Pakrantėse sausi pušynai: vietos beveik visur tinkamos turistų stovykloms, nakvynei. Šia Lietuvos vandens turizmo arterija tinka plaukti bet kurio tipo laiveliais bei plaustais, visokio amžiaus ir fizinio pajėgumo turistams, taip pat ir pradedantiems.

Žeimenio ežeras didesnėje dalyje primena plačią upę, ištiesęs 12 km parko teritorija šiaurės–pietų kryptimi. Ežero plotas – 455 ha, jame yra 14 salų. Žeimenis, surinkęs beveik visų parko ežerų vandenį, Žeimenos upe plukdo juos į Nerį. Pietinė šio ežero dalis vietinių gyventojų vadinama Nepiriais. Ežero pakrantės vingiuotos, ypač praplatėjusioje centrinėje dalyje. Sudėtingas ir ežero dugno pobūdis. Visame ilgyje pagilėjimai, daubos keičiasi su seklumomis ir salomis. Pastarųjų ežere – 9, daugiausia jų centrinėje dalyje. Bendras salų plotas – 8,3 ha. Giliausia ežero vieta plačiausioje dalyje – 23,5 m. Ežero pakrantės sausos, smėlėtos, apaugusios pušynais, ypač rytinės. Pakrantėse galima pailsėti, pakvėpuoti grynu oru, pasivaikščioti. Siaurose ežero dalyse jaučiamas vandens tekėjimas – plaukti lengviau.

Miškai, viena svarbiausių ekosistemų, pasižyminti turtingiausia augalijos, gyvūnijos ir grybijos rūšine įvairove. Miškai užima 53 proc. Švenčionių rajono teritorijos (Lietuvoje miškai užima 32 proc. visos teritorijos). Didžiausi – Labanoro giria, Pabradės, Adutiškio miškai. Nagrinėjamoje Kaltanėnų teritorijoje miškai taip pat užima reikšmingą miestelio ploto dalį – 44,84 ha (20,75% nagrinėjamos teritorijos), jie telkiasi palei Žeimenos upės pakrantes, buvusio dvaro teritorijoje, miestelio šiaurinėje dalyje.

Iš devynių Lietuvos teritorijoje išskiriamų žemėvaizdžių tipų Kaltanėnų miestelis įsikūręs lygumų rajonuose, paskutinio apledėjimo zandrinų lygumų srityje, vieno žemėvaizdžio – prieledyninės upinės (zandrinės) lygumos zonoje (žr. 2.1.3 pav.). Fliuvioglacialinėms lygumoms būdingi smėlžemiai, šilų medynai reti, žemės paviršius gerai apšviestas, bet žolė neauga, velėnėjimas nevyksta dėl skurdaus dirvožemio.

2.1.3 pav. Lietuvos fizinis geografinis rajonavimas

1 - Baltijos duburio sritis, 2 - Kuršo-Žemaičių sritis, 3 - Pabaltijo žemumos sritis, 4 - paskutinio apledėjimo pakraštinių moreninių aukštumų sritis, 5 - paskutinio apledėjimo zandrinų lygumų sritis, 6 - priešpaskutinio apledėjimo moreninių aukštumų sritis, 7 – lygumų rajonai, 8 – plynaukščių rajonai, 9 – aukštumų rajonai

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje įvertinama gamtinio karkaso teritorijų lokalizacija, santykinai natūralų (gamtinį) kraštovaizdžio pobūdį išsaugojusių patikimo ir ribotogeoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijų, formuojančių miestelio ir apylinkių ekologinio stabilizavimo tinklą išskyrimas, nustatant jam prioritetinę žaliųjų erdvių – miškų, atskirųjų rekreacinės ir apsauginės bei ekologinės paskirties želdynų vystymo kryptį. Šių sprendinių įgyvendinimas ilgalaikėje perspektyvoje užtikrins miestelio bei aplinkinių teritorijų gamtinės aplinkos stabilumą ir ekologinį pilnavertiškumą, padės saugoti paviršinių ir požeminių vandenių kokybę, dirvožemio ir želdynų išteklius, vertingas gamtinio kraštovaizdžio zonas, gamtinės aplinkos bendrąją estetinę kokybę.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos alternatyvų inžinerinės infrastruktūros dalies sprendiniai turės ilgalaikį teigiamą poveikį kraštovaizdžio apsaugai. Naujų modernių įrenginių statyba užtikrintų minimalų neigiamą poveikį aplinkos komponentams, nuo kurių priklauso kraštovaizdžio išsaugojimas.

Neįgyvendinus Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendinių, tikėtinas nepageidaujamas natūralių ir pusiau natūralių teritorijų ploto mažėjimas, galintis turėti neigiamų padarinių miestelio kraštovaizdžio ekologiškai pusiausvyrai.

Žalieji plotai

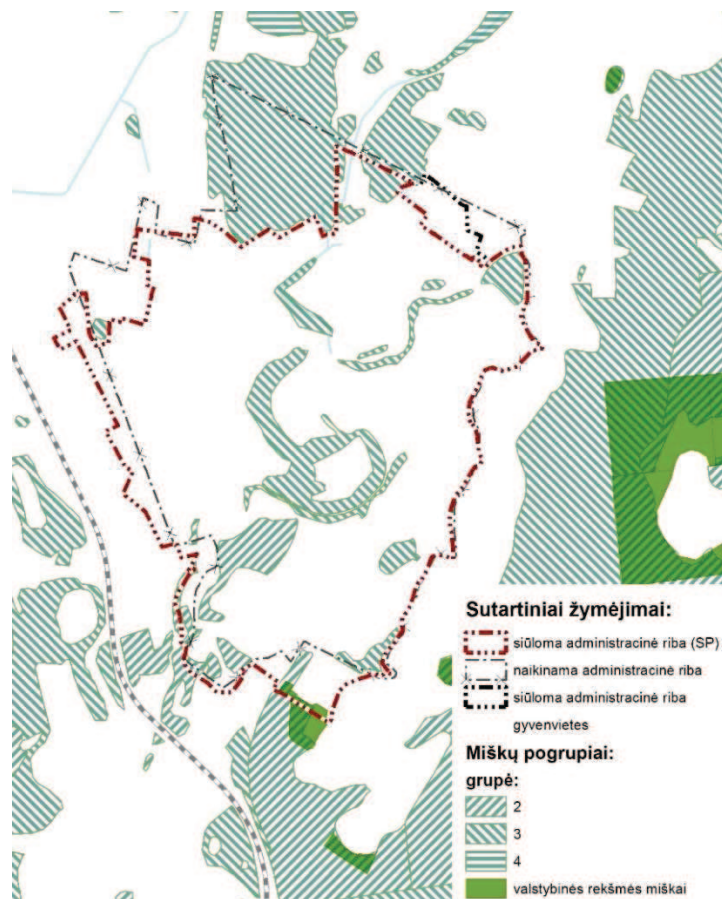
Žalieji plotai - apibendrinta sąvoka, kuri apima miško žemėje ir kitos paskirties žemėje esančius želdynus ir želdinius.

Vadovaujantis LR teritorijų planavimo įstatymu (Žin., 1995, Nr. 107-2391), kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėmis (2014, Nr. D1-8), teritorijų planavimo normomis (2014, Nr. D1-7), kaip savarankiški miesto struktūros elementai bendrojo ir detaliojo planavimo lygmenyje iš visų žaliųjų plotų išskiriami: *miškai ir miškingos teritorijos* (miškų ūkio paskirties žemėje) ir *bendro naudojimo erdvių, želdynų teritorijos* (rekreacinės paskirties želdynų; mokslinės, kultūrinės ir memorialinės paskirties želdynų; apsauginės ir ekologinės paskirties želdynų) kitos paskirties žemėje.

Atskirieji želdynai. LR Želdynų įstatyme (Žin., 2007, Nr. 80-3215) atskiraisiais želdynais vadinami želdynai, esantys tik jiems skirtame žemės sklype. Nagrinėjamoje Kaltanėnų miestelio teritorijoje šiuo metu nėra nei vieno žaliojo ploto, turinčio juridškai įteisintą atskirojo želdyno sklypą. Tačiau faktiškai padėtis Kaltanėnų miestelyje nėra tokia bloga: gamtosauginiu požiūriu reikšmingos gamtinio karkaso ir kitos teritorijos, išlaikiusios natūralaus arba sąlyginai natūralaus kraštovaizdžio pobūdį Kaltanėnų miestelyje yra Žeimenos upės slėnio zona, Žeimenio ežero prieigos, miško medynai. Apžvalginių stebėjimų natūroje metu nustatyta, kad Kaltanėnų miestelyje tvarkoma teritorija esanti tarp Žeimenos upės ir jos senvagės (įrengiamas parkas), yra keli daugiau ar mažiau tvarkomi žalieji plotai, atitinkantys atskiriesiems rekreacinės paskirties želdynams (skverams) keliamus reikalavimus, t.y nagrinėjamoje miestelio teritorijoje yra ekologiniu, rekreaciniu, kraštovaizdžio formavimo ir apsaugos aspektais vertingų žaliųjų plotų teritorijų, kurios laikytinos potencialiu rezervu, formuojant Kaltanėnų miestelio žaliųjų plotų sistemą. Šių teritorijų priskyrimo atskiriesiems želdynams klausimas bus sprendžiamas sekančiuose Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano etapuose.

Bendruoju planu numatoma plėtojant žaliųjų plotų teritorijas saugoti ir ugdyti vertingus želdinius, plėsti augalų rūšinę sudėtį. Planuojami atskirieji želdynai formuoja funkcinius ir estetinius ryšius. Manoma, kad neįgyvendinus bendrojo plano sprendinių negali būti tikimasi ir šio sprendinio įtakojamų gyventojų poilsio kokybės bei kraštovaizdžio estetinės vertės pagerinimo.

Miškai (miško žemė valstybinės miškų tarnybos duomenimis). Miškai – neatsiejama miestelio žaliųjų plotų sistemos grandis, atliekanti rekreacinę, aplinkosauginę ir estetinę funkcijas. Kaltanėnų miestelio ir apylinkių miškų ypatumai plačiau nagrinėjami 6 teksto skyriuje. Nagrinėjamoje Kaltanėnų teritorijoje miškai užima reikšmingą miestelio ploto dalį – 44,84 ha (20,75% nagrinėjamos teritorijos), jie telkiasi palei Žeimenos upės pakrantes, buvusio dvaro teritorijoje, miestelio šiaurinėje dalyje. Nagrinėjamoje teritorijoje esantys miškai yra priskirti apsauginių miškų grupės (III) valstybinių parkų apsauginių zonų miškų pogrupiui ir specialiosios paskirties ekosistemų miškų (II) draustinių miškų pogrupiui. Jų teritorinė sklaida teikiama 2.1.4 pav.

2.1.4 pav. Miškų teritorinė sklaida

Nevienodu apželdinimo laipsniu bei kokybe pasižymi visos likusios, detaliau nenagrinėjamos kitos paskirties teritorijos – gyvenamosios, visuomeninės, komercinės, pramoninės ir kt. Jose augantys želdiniai (priklausomieji želdynai), nors ir nesudaro atskirų savarankiškų teritorijų, tačiau atlieka svarbias apsaugines, estetine, o tinkamai suformuoti gatvių aplinkoje ir žaliųjų jungčių funkcijas.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje teikiamas principinis žaliųjų plotų sistemos karkasas yra viena iš sąlygų, formuojant patrauklią, patogią ir sveiką gyvenamąją aplinką. Pilnavertės žaliųjų plotų sistemos suformavimas užtikrintų vertingiausių gamtosauginių požiūriu gamtinio karkaso teritorijų kraštovaizdžio potencialo išsaugojimą, iš esmės pagerintų ekologines bei rekreacines gyvenamosios aplinkos sąlygas.

Neįgyvendinus Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendinių nebūtų suformuota pilnavertė žaliųjų plotų sistema, atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų ploto dalis, tenkanti vienam gyventojui netenkintų nustatytų normų, o tuo pačiu ir miestelio bendruomenės poreikių.

Miestelio gyventojų gyvenimo kokybė

Gyventojų gyvenimo kokybė kaip socialinės aplinkos elementas ypač priklauso nuo būsto kokybės, sveikos aplinkos būstų ir komunalinių paslaugų (geriamojo vandens tiekimo, nuotekų šalinimo, elektra ir kt.) prieinamumo. Kokybiškos komunalinės paslaugos sudaro sąlygas gyventojų higienai, sveikai gyvensenai ir komfortui.

Būsto kokybė. Svarbiausias apsirūpinimo būstu rodiklis – naudingas plotas, tenkantis vienam gyventojui. Kadangi nėra duomenų apie gyvenamąjį fondą Kaltanėnų miestelyje, skaičiuojamasis gyvenamojo fondo rodiklis priimamas pagal rajono vidurkį (žr. 2.1.4 lentelę). Švenčionių rajone per paskutinius 10 metų apsirūpinimo būstu lygis nuo 24,4 kv.m/gyv. išaugo iki 34,8 kv.m/gyv. 2010 m., t.y. išaugo 30 %. Toks apsirūpinimo būstu augimas buvo susijęs su gyvenamojo fondo augimu ir gyventojų skaičiaus mažėjimu.

2.1.4 lentelė. Naudingas plotas tenkantis 1 gyventojui, m²

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lietuvos Respublika									
23,9	24,6	25,1	25,6	26,2	26,4	27,8	28,4	28,9	29,5
Vilniaus apskritis									
23,9	24,8	25,0	25,6	26,2	25,7	26,5	27,3	27,7	28,1
Švenčionių rajonas									
29,5	30,6	31,2	31,8	32,3	30,9	31,9	32,9	33,5	34,8

(Duomenų šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV)

Kaltanėnų miestelio teritorijos bedrojo plano koncepcijos alternatyvose siūloma skatinti gyvenamojo fondo plėtrą, siekiant Europos Sąjungos miestų gyvenamojo fondo rodiklių. Koncepcijos alternatyvų įgyvendinimas užtikrintų darniosios plėtros principais pagrįstą ne tik funkcinę, bet ir socialinę integraciją. Neįgyvendinus koncepcijos sprendinių išlieka miestelio „išskydimo“ pavojus.

Komunalinių paslaugų prieinamumas:

- *Centralizuotas vandens tiekimas* – Kaltanėnų miestelyje buities ir ūkio reikmėms tenkinti naudojamas požeminis vanduo, kuriuo miestelį aprūpina UAB „Švenčionių švara“. Kaltanėnų miestelyje yra viena vandenvietė su dviem gręžiniais. Gręžinių našumas 2x12 m³/h. Bendras projektinis vandenvietės pajėgumas yra apie 576 kub.m. per parą, tuo tarpu realus apkrovimas siekia tik 46,2 kub.m. per parą, todėl galima teigti, kad esamų pajėgumų pilnai pakanka net ir esant tinklų plėtrai bei didesniai perspektyviniam vandens poreikiui. Dėl dažnai požeminiame vandenyje pastebimų didelių geležies kiekių (1-2 mg/l) vandens kokybė neatitinka Lietuvos normų ir ES direktyvų, dėl to vandenvietės vandens kokybės užtikrinimui yra reikalingi geležies šalinimo įrenginiai, kurių miestelyje nėra. Aptarnaujamų gyventojų skaičius Kaltanėnų miestelyje sudaro apie 40 proc. Prie centralizuotų vandentiekio tinklų neprišijungę gyventojai naudoja vandenį iš išsikastų gilių arba negilių šulinių. Negilių šulinių vandenyje ne visada išlaikomos leistinos teršalų normos, ypač dėl nitratų koncentracijų. Kyla grėsmė gyventojų sveikatingumui. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos alternatyvose siūloma centralizuoto vandens tiekimo sistemos plėtra;
- *Centralizuotas buitinių nuotekų tvarkymas* – Kaltanėnų miestelyje nėra centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos – gyventojai naudojami lauko tualetais, kaupimo rezervuarais, iš kurių nuotekos išvežamos į Švenčionėlių m. valymo įrenginius. Išgrėbimo duobės įrengiamos be dugno, todėl buitinės nuotekos patenka į požeminius vandenį, taip pat užteršia ir paviršinius vandenį. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano su numatoma naujų nuotekų valymo įrenginių statyba ir nuotekų surinkimo tinklų plėtra. Tai turėtų ženklų ilgalaikį poveikį gamtinei aplinkai. Dėl naujos nuotekų surinkimo sistemos atsiradimo bei tinkamai eksploatuojamų inžinerinių įrenginių sumažėtų nuotekų patekimo tikimybė į požeminių vandenų sluoksnius;

- *Centralizuotas lietaus nuotekų tvarkymas* – lietaus nuotekų sistemos Kaltanėnų miestelis taip pat neturi. Visas surenkamas vanduo be jokio valymo patenka į pakelės griovius arba susigeria į gruntą. Lietaus nuotekų tinklų ir valymo įrenginių projektavimas bei statyba išlieka prioritetiniu aplinkosauginiu uždaviniu;
- *Centralizuotas atliekų šalinimas*. UAB “Švenčionių švara” duomenimis mišrios komunalinės atliekos vežamos į Vilniaus apskrities regioninį komunalinių atliekų sąvartyną, pradėtą eksploatuoti 2007 m. spalio 26 d. Kazokiškių kaime, Elektrėnų savivaldybėje. Didelių gabaritų atliekas (didžiąsias buitines atliekas, pakuočių atliekas ir kitas antrines žaliavas, elektros ir elektroninės įrangos atliekas, liuminescencines lempas, buityje susidarantiąsias statybines atliekas, naudotas padangas, akumuliatorius ir baterijas, buitines pavojingąsias atliekas, medienos, tekstilės atliekas) gyventojai gali pristatyti į Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje esančias didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštes: vieną – Švenčionių – Švenčionėlių miestų sąvartyno teritorijoje Pliauškių k., Švenčionėlių sen., kitą – Pabradės miesto sąvartyno teritorijoje Maleikėnų k., Pabradės sen. Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatyta atliekų tvarkymo užduotis – užtikrinti visuotinumą principą, teikiant viešąją komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą, – Švenčionių rajono savivaldybėje 2013 m. nebuvo įgyvendinta, nes ši paslauga buvo teikiama tik 82 proc. atliekų turėtojų, tikslų duomenų apie Kaltanėnų miestelio naudotojus šia paslauga bendrojo plano rengėjai neturi. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos alternatyvose numatoma, kad viešomis komunalinių atliekų tvarkymo paslaugomis naudosis visi miestelio gyventojai;
- *Aprūpinimas elektra*. Švenčionių rajonas priklauso bendram Lietuvos elektros energijos tiekimo tinklui. Pagrindinė elektros energijos gamintoja šiuo metu yra Ignalinos AE. Kartu su kitomis elektrinėmis ir sudaryta bendra elektros energijos tiekimo sistema aprūpina ir Švenčionių rajoną. Pakankamai gerai išvystytą elektros paskirstymo tinklą sudaro 0,4kV ir 10kV linijos bei transformatorinės. Iš viso Kaltanėnų miestelyje yra 167 vartotojai, iš jų gyventojai – 137, pramonė ir kiti – 30. Apie 50 % sunaudotos elektros energijos tenka gyventojams. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendruoju planu siūloma plėsti aprūpinimą elektra.

Įgyvendinus Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos alternatyvų sprendinius, numatomas bendras komunalinių paslaugų poveikis visuomenei ilgalaikis ir teigiamas. Koncepcijos sprendinių įgyvendinimas suteiktų galimybę visus miestelio gyventojus aprūpinti kokybiškomis komunalinėmis paslaugomis, išvengti žmonių sveikatos problemų (sąlygojamų centralizuotų komunalinių paslaugų nebuvimo). Racionalesnis energijos šaltinių panaudojimas mažintų teršalų išmetamų į atmosferą kiekius, pagerintų bendrą miestelio ekologinę situaciją, o tai netiesiogiai, tačiau padidintų miestelio gyventojų gyvenimo kokybę.

2.2. APLINKOS BŪKLĖS POKYČIAI, JEIGU PLANAS NEBUS ĮGYVENDINTAS

Neplaninis arba stichinis (anarchinis) teritorijų vystymas iššaukia didelę gamtinės aplinkos pažeidimų tikimybę, jos kokybės blogėjimą, probleminių taškų gausos didėjimą. Neapgalvotos raidos grubių klaidų taisymas natūroje daug kartų brangesnis, negu modeliavimas planuose.

Neįgyvendinant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje numatomų teritorijos vystymo sprendinių, bus sudėtinga reikiamai reguliuoti didėjančius urbanizacijos mastus,

vykstančius natūralaus bei dalinai natūralaus kraštovaizdžio sąskaita. Paskutiniuoju metu suaktyvėję žemėnaudos kaitos procesai ir toliau turės tendenciją plėstis, darydami žalą gamtiniam ir kultūriniam kraštovaizdžiui, jo vertybėms. Privataus intereso skatinamas kraštovaizdžio apsaugos požiūriu vertingų gamtinio karkaso teritorijų urbanizavimas, netaikant bendrojo plano sprendinių, neigiamai įtakos miestelio želdynų, gamtinių rekreacinių išteklių kiekį ir kokybę. Būtina pažymėti, kad nepakankamas žaliųjų plotų kiekis gyvenamojoje vietovėje negali užtikrinti gamtinio kraštovaizdžio stabilumo, ko padarinyje aplinkoje pradeda reikštis geokologinės krizės požymiai – dirvožemio erozija, vandenų eutrofikacija, nuotėkio svyravimai, bioįvairovės nykimas, aplinkos oro, paviršinių ir požeminių vandenų, dirvožemio užterštumo didėjimas.

Racionalaus gamtinių išteklių naudojimo ir apsaugos, gamtinio kraštovaizdžio stabilumo, savitumo ir bioįvairovės išsaugojimo bei aplinkos sveikumo (kokybės) užtikrinimo siektinumas tiesiogiai įtakoja Kaltanėnų miestelio vystymo koncepcijos formavimą, teritorijos funkcinių prioritetų, naudojimo ir apsaugos reglamentų nustatymą.

Neįgyvendinus bendrojo plano koncepcijos nuostatų, numatomos šios reikšmingos pasekmės:

- Oro kokybės blogėjimas dėl nekontroliuojamų ir neprognozuojamų teršalų emisijų;
- Nekontroliuojama hidrogeologinės aplinkos tarša;
- Prastėjanti geriamo vandens kokybė;
- Prastėjanti paviršinio vandens telkinių būklė, kuri neigiamai veiks bendrą aplinkos būklę, o kartu ir biologinę įvairovę;
- Dirvožemio išteklių mažėjimas bei gruntinių vandenų kokybės blogėjimas;
- Kraštovaizdžio stabilumo požiūriu nepalankūs kraštovaizdžio struktūros pokyčiai;
- Atskirų kraštovaizdžio komponentų degradavimas – geodinaminių procesų suaktyvinimas, dirvožemio pažeidimai;
- Neigiamas poveikis visuomenės sveikatingumui;
- Chaotiškos funkcinės sanklodos formavimosi bei urbanizacijos procesai, ardantys darnią apgyvendinimo struktūrą, mažinantys žaliųjų plotų kiekį ir būklę.

3. TERITORIJOS, KURIOS GALI BŪTI REIKŠMINGAI PAVEIKTOS

Visumoje urbanizacijos procesas yra teigiamas reiškinys. Kaip atsvara urbanizuotai technogeninei aplinkai yra gamtinė aplinka, todėl darnaus vystymosi principas reikalauja reguliuoti urbanizacijos procesą, nedarant žalos aplinkai. Nevaldoma urbanizacija gali turėti neigiamos įtakos ir negrįžtamų pasekmių aplinkai, visų pirma gamtinei ir kultūrinei. Kaltanėnų miestelio teritorijos erdvinę struktūrą siekiama vystyti sudarant palankiausias gyvenimo sąlygas ir optimalų balansą tarp urbanizuotų ir laisvų erdvių, saugant gamtinį kraštovaizdį.

Teritorijoms, kurios gali būti reikšmingai paveiktos įgyvendinus ar neįgyvendinus Kaltanėnų miestelio bendrojo plano koncepcijos sprendinius, priklauso gamtinės aplinkos ir kultūros paveldo apsaugai svarbios teritorijos bei objektai (žr. brėžiniuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai. Pirmas variantas; Antras variantas“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Pirmas variantas; Antras variantas“).

Visa Kaltanėnų miestelio teritorija patenka į kompleksinę saugomą teritoriją – **Aukštaitijos nacionalinį parką** (žr. schemą „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“).

Aukštaitijos nacionalinis parkas įsteigtas Lietuvos Ministrų Tarybos 1974 m. kovo 29 d. nutarimu Nr. 124 „Dėl Lietuvos nacionalinio parko steigimo“ Ignalinos, Švenčionių ir Utenos rajonų savivaldybių administruojamų teritorijų dalyse. Teisės aktas nustatęs dabartines ribas (aktuali redakcija): 1997-04-28 LRV nutarimas Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942). Buferinės apsaugos zona nustatyta 1997-04-28 LRV nutarimu Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942). Steigimo tikslas – išsaugoti rytinę Aukštaičių aukštumos dalį su dubaklonių ir palei juos plytinčių terasinių lygumų reljefo kompleksais, Žeimenos aukštupio hidrografinį kompleksą, savitas augalų bei gyvūnų bendrijas bei retas rūšis, akmenis amžiaus gyvenvietes. Nacionalinis parkas yra šiaurės rytų Lietuvoje, Utenos ir Vilniaus apskrityse. Didžioji Nacionalinio parko dalis yra Ignalinos rajono savivaldybėje, pietinė dalis patenka į Švenčionių rajono savivaldybę, o šiaurės vakarinė ir vakarinė – į Utenos rajono savivaldybę. Nacionalinio parko plotas – 41055,727455 ha. Tai šiuo metu antra didžiausia saugoma teritorija Lietuvoje. Nacionaliniame parke gyvena apie 2 400 gyventojų, teritorija apgyventa retai – vidutinis tankumas vos 5,9 gyv./km². Iš viso Nacionaliniame parke yra 116 kaimų (didžiausias – Palūšė ir Kaltanėnų miestelis). Žemėnaudos struktūroje vyrauja miškai (64 % teritorijos). Mažą gyventojų tankumą ir didelį teritorijos miškingumą lemia nederlingi dirvožemiai ir gana sudėtingas reljefas.

Nacionalinio parko teritorija, pagal gamtos ir kultūros vertybes, jų pobūdį, apsaugos formas ir naudojimo galimybes yra skirstoma į konservacinio, ekologinės apsaugos, rekreacinio ir ūkinio funkcinio prioriteto zonas. Vadovaujantis „Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schema“ (Žin., 1997, Nr. 38-942) Kaltanėnų miestelio ribose skiriamos sekančios nacionalinio parko funkcinio prioriteto zonos (žr. 4.1 pav. ir schemą „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“):

Kaltanėnų urbanistinis draustinis. Saugomos teritorijos plotas – 62,232608 ha. Visa draustinio teritorija patenka į Kaltanėnų miestelio administracines ribas (žr. schemą „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Saugomos teritorijos reikšmė: konservacinio prioriteto funkcinė zona – draustinis. Dabartinės draustinio ribos nustatytos 1997-04-28 LRV nutarimu Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942), steigimo tikslas – saugoma ir reprezentuojama istorinę Rytų Lietuvos miestelių raidą atspindinti Kaltanėnų miestelio planinė ir erdvinė struktūra su centrine stačiakampės

formos aikšte, dvarvieta bei architektūrinėmis ir memorialinėmis vertybėmis (atkuriant ir formuojant būdingą erdvę). Teritorijai galioja bendrieji veiklos reglamentai.

Žeimenos botaninis-zoologinis draustinis. Saugomos teritorijos plotas – 320,546103 ha. Dalis draustinio teritorijos patenka į Kaltanėnų miestelio teritoriją teritorijų (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Saugomos teritorijos reikšmė: konservacinio prioriteto funkcinė zona – draustinis. Dabartinės draustinio ribos nustatytos 1997-04-28 LRV nutarimu Nr. 416 (Žin., 1997, Nr. 38-942), steigimo tikslas – saugomi raiškus Žeimenos slėnis ir retųjų augalų bei gyvūnų buveinės Žeimenos upėje, jos užliejamose pievose bei paslėnio miškuose. Teritorijai galioja bendrieji veiklos reglamentai.

Kitos Aukštaitijos nacionalinio parko funkcinio prioriteto zonos nagrinėjamoje Kaltanėnų miestelio teritorijoje: **ekologinės apsaugos, žemės ūkio prioriteto.** Kaltanėnų miestelio gretimybėje skiriamos sekančios Aukštaitijos nacionalinio parko konservacinio funkcinio prioriteto zonos: Kriogžlio telmologinis draustinis, Pagilūtės telmologinis draustinis, Žeimenio hidrografinis draustinis, Labažės hidrografinis draustinis.

Kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo ir tvarkymo reikalavimai nustatomi saugomų teritorijų specialiuose planavimo dokumentuose – tvarkymo planuose (planavimo schemose), kurie yra svarbiausi šių saugomų teritorijų apsaugą ir tvarkymą reglamentuojantys dokumentai, teisinis negatyvių procesų vyksmo galimybių pristabdymo garantas. Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo planas yra patvirtintas 1997 m. balandžio 28 d. LR vyriausybės nutarimu Nr. 416 „Dėl Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos“ (Žin., 1997, Nr. 38-942).

Aukščiau pristatyti Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos sprendiniai (nacionalinio parko ribų, funkcinio zonavimo, tvarkymo) nepakankamai atitinka gamtos ir kultūros paveldo objektų pasiskirstymą, teritorijos apsaugos ir naudojimo poreikius. Nacionalinio parko funkciniam zonavimui nėra išskirta gyvenamojo prioriteto zonų – Kaltanėnų miestelis beveik visu savo plotu įtrauktas į urbanistinį draustinį. Dėl to kyla kraštovarkiniai konfliktai, neužtikrinama tinkama kai kurių vertingų objektų ir kompleksų apsauga. Saugomų teritorijų tarnyba yra inicijavusi Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano parengimo darbus. Šiuo metu (2014 metų IV ketvirtis) planavimo procesas baigiamas, belikusios tik galutinio tvirtinimo procedūros. Kaltanėnų miestelio bendrojo plano koncepcijos sprendiniai yra parengti derinant juos su naujais Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniais (VšĮ Gamtos paveldo fondas, Vilnius, 2014). Kadangi tvarkymo planas rengiamas M 1:20 000 ir nedetalizuoja kraštovaizdžio tvarkymo zonų ribų pagal susiformavusį įregistruotų sklypų tinklėlį bei įteisintas paskirtis, abiejuose teritorijos vystymo koncepcijos variantuose numatomi Kaltanėnų miestelio teritorijos vystymo sprendiniai yra teikiami M 1:2 000 atsižvelgiant į įteisintą nuosavybę, vertybinius kraštovaizdžio ypatumus, „Natura 2000“ teritorijas ir laikantis patvirtintos Aukštaitijos nacionalinio parko planavimo schemos bei rengiamo Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniais (baigiamojo etapo darbai).

Europos ekologinio tinklo NATURA 2000 teritorijos

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais patvirtintus Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų sąrašus, į Kaltanėnų miestelio teritorijos ribas patenka šios „Natura 2000“ teritorijos (žr. schema „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“):

PAST – paukščių apsaugai svarbios teritorijos:

- **Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis.** Bendras teritorijos plotas – 34923,09616 ha. Visa Kaltanėnų miestelio teritorija patenka į PAST teritoriją (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Paukščių apsaugai svarbios vietovės įsteigimo pagrindas (juridinis aktas): 2004-04-08 LRV nutarimas Nr. 399 (Žin., 2004, 55-1899). Saugomos teritorijos priskyrimo Natura 2000 tinklui tikslas – juodųjų pėslių, žuvininkų, griežlės, žvirblinės pelėdos, lututės, žalvarnių apsaugai. Teritorijai taikomi bendrieji veiklos reglamentai – LRV 2004-03-15 nutarimo Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2006, Nr. 44-1606) 2 priedas.

BAST – buveinių apsaugai svarbios teritorijos:

- **Aukštaitijos nacionalinis parkas.** Buveinių apsaugai svarbios teritorijos ribos sutampa su patvirtintomis Nacionalinio parko ribomis, išskyrus pietrytinę parko teritoriją už geležinkelio, rekreacinės, žemės ūkio bei kitos (gyvenamosios) paskirties prioriteto funkcinės zonos. Bendras teritorijos plotas – 32999,746451 ha. Didesnė Kaltanėnų miestelio teritorijos dalis patenka į BAST teritoriją (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Buveinių apsaugai svarbios vietovės įsteigimo pagrindas (juridinis aktas): 2009-04-22 LR Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-210 (Žin., 2009, 51-2039). Saugomos teritorijos priskyrimo Natura 2000 tinklui tikslas: 3130, Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis; 3140, Ežerai su menturdumblių bendrijomis; 3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis; 3160, Natūralūs distrofiniai ežerai; 5130, Kadagynai; 6230, Rūšių turtingi briedgaurnai; 6410, Melvenynai; 7110, Aktyvios aukštapelkės; 7140, Tarpinės pelkės ir liūnai; 7160, Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės; 7210, Žemapelkės su šakotąja ratainyte; 7230, Šarmingos žemapelkės; 9010, Vakarų taiga; 9050, Žolių turtingi eglynai; 9070, Medžiais apaugusios ganyklos; 9080, Pelkėti lapuočių miškai; 91D0, Pelkiniai miškai; Auksuotoji šeškytė; Didysis auksinukas; Kūdrinis pelėausis; Paprastasis kirtiklis; Pelkinė uolaskėlė; Plačialapė klumpaitė; Raudonpilvė kūmutė; Skiauterėtasis tritonas; Šarvuotoji skėtė; Šneiderio kirmvabalis; Ūdra; Žvilgančioji riestūnė. Teritorijai taikomi bendrieji veiklos reglamentai – LRV 2004-03-15 nutarimo Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2006, Nr. 44-1606) 1 priedas.
- **Žeimenos upė.** Bendras teritorijos plotas – 1020,110467 ha. Dalis Kaltanėnų miestelio teritorijos patenka į BAST teritoriją (žr. brėžinį „Analizuojama teritorija saugomų teritorijų atžvilgiu“). Buveinių apsaugai svarbios vietovės įsteigimo pagrindas (juridinis aktas): 2009-04-22 LR Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-210. Saugomos teritorijos priskyrimo Natura 2000 tinklui tikslas – 3130, Mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis; 3140, Ežerai su menturdumblių bendrijomis; 3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis; 3160, Natūralūs distrofiniai ežerai; 5130, Kadagynai; 6230, Rūšių turtingi briedgaurnai; 6410, Melvenynai; 7110, Aktyvios aukštapelkės; 7140, Tarpinės pelkės ir liūnai; 7160, Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės; 7210, Žemapelkės su šakotąja ratainyte; 7230, Šarmingos žemapelkės; 9010, Vakarų taiga; 9050, Žolių turtingi eglynai; 9070, Medžiais apaugusios ganyklos; 9080, Pelkėti lapuočių miškai; 91D0, Pelkiniai miškai; Auksuotoji šeškytė; Didysis auksinukas;

Kūdrinis pelėausis; Paprastasis kirtiklis; Pelkinė uolaskėlė; Plačialapė klumpaitė; Raudonpilvė kūmutė; Skiauterėtasis tritonas; Šarvuotoji skėtė; Šneiderio kirmvabalis; Ūdra; Žvilgančioji riestūnė. Teritorijai taikomi bendrieji veiklos reglamentai – LRV 2004-03-15 nutarimo Nr. 276 „Dėl bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2006, Nr. 44-1606) 1 priedas.

Buveinių bei paukščių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos režimas nustatomas subalansuotomis priemonėmis: išsaugojimo (konservacinėmis), prevencinėmis priemonėmis, teritorijų planavimo dokumentų bei planų sprendiniais, taip pat vertinimo priemonėmis, nustatančiomis projektų poveikį buveinių apsaugai svarbioms teritorijoms. Europos Bendrijos svarbos buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų tvarkymo ypatumus nustato Vyriausybės patvirtinti Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai (Žin., 2011, Nr. 67-3171).

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos variantuose numatomi sprendiniai nėra susiję su tiesioginiu ir netiesioginiu poveikiu minėtoms saugomoms teritorijoms (plačiau teksto skyriuje 4.2).

Gamtinio karkaso teritorijos

Gamtinis karkasas yra kraštovaizdžio ekologinio stabilizavimo erdvinė sistema. Jo paskirtis yra nustatyta LR saugomų teritorijų įstatyme:

- sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoekologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;
- sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
- optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos bei technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą.

Nustatytos šios sudedamosios planuojamo gamtinio karkaso dalys:

- geoekologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantės, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines geosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;
- migraciniai koridoriai – slėniai, raguvynai bei dubakloniai ir kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

Nustatytos šios gamtinio kraštovaizdžio apsaugos ir formavimo tipus išreiškiančios gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo (naudojimo ir apsaugos) kryptys:

- išlaikomas ir saugomas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis;
- gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai.

Įgyvendinant ekologinio kompensavimo sistemos koncepciją, 2002 metais gamtinis karkasas įteisintas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, o rengiant Vilniaus apskrities teritorijos bendrąjį planą bei Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrąjį planą lokalizuotas stambesniame mastelyje. Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane nurodyta, kad: nustatytų gamtinio karkaso teritorijų ir jų apsaugos bei tvarkymo zonų ribos yra sąlyginės; gamtinio karkaso bei jo teritorijų tvarkymo zonų ribos turi būti tikslinamos bendraisiais ar specialiais savivaldybės dalių, miestų, miestelių bei kitų gyvenamųjų vietovių planais.

Įstatymu numatytas gamtinis karkasas teritoriškai patikslintas. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos rengimo stadijoje, įvertinus planuojamos teritorijos padėtį regioninėje gamtinio karkaso sistemoje, teritorinės sąrangos ypatumus gamtinio karkaso formavimo požiūriu, išskiriamos svarbiausios Kaltanėnų miestelio bendrąją erdvinę koncepciją formuojančios ekologinio stabilizavimo teritorijos M 1:2 000, turinčios kompensuoti urbanistinio-ūkinio vystymo poveikį. Išskiriami šie svarbiausieji funkciniai struktūriniai elementai:

- regioninės svarbos Žeimenos upės migracinio koridoriaus ruožas;
- tarptautinės (europinės) svarbos Valdajaus – Baltijos – Pomeranijos aukštumų juostos Baltijos ežerotojo kalvyno geoekologinės takoskyros ruožas.

Išskirtos šios pagrindinės miestelio gamtinio karkaso raidos tendencijos:

- upės slėnių ir šlaitų, erozinių raguvų, apatinių terasų urbanizavimas;
- jau esamų miestelio žaliųjų plotų ir galimai potencialių (jautrių) gamtinių teritorijų urbanizavimas neatsižvelgiant į teritorijos jautrumą ar gamtinio karkaso struktūrą;
- nesant aiškios ir konkrečios, funkcinio prioriteto pagrįstos miestelio gamtinių teritorijų išsaugojimo bei puoselėjimo politikos, jos urbanizuojamos pačiu netinkamiausiu būdu.

Migracijos koridoriaus ribos praeina reljefo pažemėjimais, Žeimenos upės pakrantėmis, apjungia esamas miestelio bendro naudojimo teritorijas, miškus bei kitas ekologiškai vertingas teritorijas, kuriomis vyksta augalų bei gyvūnų rūšių migracija (atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti „Natura 2000“ tinklo ekologinį vientisumą, sukuriant ar išsaugant kraštovaizdžio elementus, kurie būtų svarbūs laukinei faunai ir florai), likusi dalis priskirta prie geoekologinių takoskyrų teritorijos, t.y. gamtinio karkaso plotai nėra mažinami, o tik yra patikslinamos ribos tarp funkcinų struktūrinių elementų.

Iki dabar ir šiuo metu Švenčionių rajono savivaldybės administracija neturi vieningos gamtinio karkaso, gamtinių ir saugotinių teritorijų, vandens telkinių, želdynų ir kitų neurbanizuotų teritorijų tvarkymo bendrosios politikos, nediferencijuotos ūkininkavimo, tvarkymo, finansavimo, planavimo ir kontrolės funkcijos. Tai komplikuoja gamtinių teritorijų planavimo ir planavimo sprendinių įgyvendinimo procesą, nepasiekiamą norimų rezultatų.

Gamtinė aplinka Kaltanėnų miestelyje turi labai svarbią ne tik ekologinę, sanitarinę higieninę, bet ir estetinę reikšmę. Ji formuoja miestelio architektūrinį savitumą bei patrauklų įvaizdį, sudaro sąlygas miestelio gyventojų poilsiui gamtoje organizuoti – poilsio vietoms prie vandens, apžvalgos aikštelėms, pėsčiųjų ir dviračių takams įrengti. **Tuo požiūriu ypač svarbūs ir saugotini miestelio gamtinės aplinkos komponentai yra Žeimenos upės, Žeimenio ežero ir jų pakrantės, miestelio miškai ir želdynai.** Būtina išsaugoti šių teritorijų vertingąsias savybes, kokybiškai jas įrengti ir skirti visuomeniniam naudojimui bei palikti atviras lankymui.

Įvertinus naujuose Lietuvos respublikos dokumentuose suformuluotus prioritetus, bendrą kompleksą susiformavusių objektyvių faktorių ir aiškias naujas vystymosi tendencijas, yra siūloma:

1. Miestelio gamtinio karkaso pagrindu kurti žaliųjų plotų sistemą iš turinčių juridinį statusą želdynų ir želdinių, kuri:
  - padėtų išsaugoti miestelio aplinkos ekologinį stabilumą, biologinę įvairovę;
  - sudarytų palankiausias sąlygas miestelio gyventojams dirbti, gyventi ir ilsėtis gamtinėje aplinkoje;
  - didintų miestelio patrauklumą investuotojams ir turistams.
2. Gerinti miestelio ekologinę būklę, įgyvendinant aplinkosaugines priemones, kuriomis siekiama:
  - mažinti atmosferos oro taršą,
  - mažinti paviršinių ir gruntinių vandenų taršą buitinėmis, pramoninėmis ir lietaus nuotekomis;
  - iš esmės pagerinti atliekų surinkimo ir tvarkymo sistemą.

Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendruoju planu numatyta didinti miškingumą gamtinio karkaso teritorijų ekologiniam optimizavimui. Miškingumo didinimo programa orientuojama į labiausiai ekologiškai nuskurdintas trečiajam kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipui – gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai, priskirtas zonas. Vadovaujantis aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentu, Kaltanėnų miestelio teritorijos bendruoju planu nustatytų funkcinių zonų, patenkančių į trečią kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipą, teritorijose neturinčiose urbanizacijos požymių, naujos miškų ūkio paskirties teritorijos yra siūlomos tarp vyraujančio arba foninio naudojimo, siekiant padidinti gamtinės aplinkos ekologinį ir rekreacinį pilnavertiškumą.

Gamtinio karkaso teritorijų lokalizacija teikiama bendrojo plano grafinėje dalyje (brėžiniuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai. Pirmas variantas; Antras variantas“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Pirmas variantas; Antras variantas“, schemeje „Analizuojama teritorija gamtinio karkaso teritorijų atžvilgiu). Koncepcijos sprendiniai neprieštarauja gamtinio karkaso teritorijų apsaugos ir tvarkymo reikalavimams.

Būtina pabrėžti, kad gamtinis karkasas, kaip ekokompensacinė sistema yra objektyvus teritorinis kompleksas ir funkcionuoja nepriklausomai nuo žmogaus ar jo sukurtų institucijų norų, todėl abejuose teikiamuose Kaltanėnų miestelio koncepcijos variantuose gamtinio karkaso teritorijų lokalizacija nesikeičia.

Nekilnojamasis kultūros paveldas

Lietuvos Respublikos Kultūros vertybių registre įrašyta 13 nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų, esančių Kaltanėnų miestelyje, iš jų 10 regioninės ir 1 nacionalinės reikšmės, 2 registriniai. Kaltanėnų miestelyje yra du kompleksai – Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (priklauso 2 objektai) ir Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (priklauso 5 objektai). Dar viena kultūros paveldo vertybė išsidėsčiusi šalia Kaltanėnų miestelio administracinių ribų (Ožkinių k.), tai Kaltanėnų dvarvietė.

Visos nekilnojamiosios kultūros paveldo vertybės yra pažymėtos brėžiniuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai. Pirmas variantas; Antras variantas“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Pirmas variantas; Antras variantas“, schemeje „Analizuojama teritorija kultūros paveldo teritorijų atžvilgiu“, 3.1 pav. pateikiama ištrauka iš Kultūros vertybių registro, sąrašas teikiamas 3.1 lentelėje.

3.1 lentelė. Nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašas

Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Eil. Nr.	Kultūros vertybės pavadinimas	Kultūrinė vertė ir pagrindiniai duomenys	Unikalus objekto kodas	Kiti kodai	Adresas
1.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (žr. 3.1 pav.)	<p>Vaizdas iš Š</p> <p>Viršutinės terasos vaizdas</p> <p>Teritorijos plotas: 133960 kv.m. Vizualinio apsaugos zonos pozonio plotas: 67800 kv. m. Amžius: XIX a. vid. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksas (privatus). Kompleksą sudaro: svirnas (1656; 1); parko fragmentai (26700; 2). Vertingųjų savybių pobūdis: želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), kraštovaizdžio, architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>	26699	G329K	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
1.1	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų svirnas (žr. 3.1 pav.)	 <p>Amžius: statytas XIX a. vid., restauruotas 1976-1977 m. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, retas).</p>	1656	G329K 1, AtV667	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Geležinkelio g. 1
1.2.	Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentų parko fragmentai (žr. 3.1 pav.)	 <p>Amžius: įkurtas XIX a. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis.</p>	26700	G329K 2	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas (privatus). Priklauso kompleksui: Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai (26699). Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, želdynų (lemiantis reikšmingumą, tipiškas).			
2.	Kaltanėnai (žr. 3.1 pav.)	Amžius: XVI a.; XIX a. pab.-XX a. pr. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objektas įrašytas kaip: vietovė. Vertingosios savybės (vertybės sudėtis, apimtis, vertingos dalys ir elementai): gatvių tinklas, aikštės planas, miestelio panorama, kapitalinio užstatymo fragmentas, gamtinė aplinka.	17086	UV17	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
3.	Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (žr. 3.1 pav.)	 Teritorijos plotas: 1,45 ha. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksas. Kompleksą sudaro: bažnyčia (30804; 1); šventoriaus tvora su vartais (30805; 2); ūkinis pastatas (30806; 3); klebonija (30807; 4); kapas (30808; 5). Vertingųjų savybių pobūdis: kraštovaizdžio, sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).	30803	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38, 40
3.1	Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčia (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokalizuota)	 Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), sakralinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), kraštovaizdžio, dailės (lemiantis reikšmingumą, svarbus).	30804	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

3.2	Šventoriaus tvora su vartais (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokalizuota)	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30805	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38
3.3	Ūkinis pastatas (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokalizuotas)	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30806	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 38
3.4	Klebonija (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokalizuota)	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas.</p>	30807	-	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g. 40

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

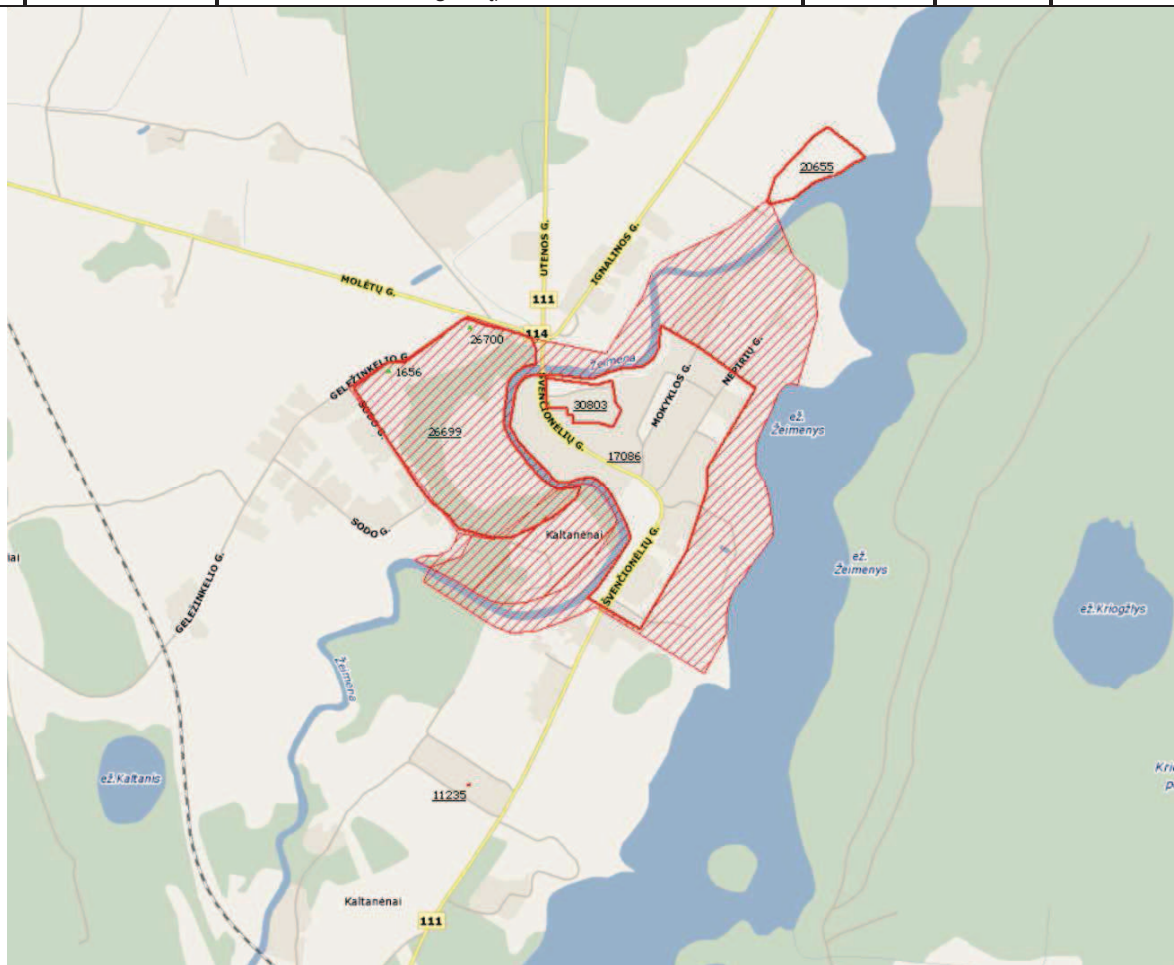
Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

		<p>Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803).</p> <p>Vertingųjų savybių pobūdis: architektūrinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>			
3.5	<p>Norberto Skurkio kapas (atskirai Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluotas)</p>	 <p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: kompleksą sudarantis objektas. Priklauso kompleksui: Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas (30803). Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	30808	-	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.), Švenčionėlių g.</p>
4.	<p>Lietuvybės puoselėtojo, kunigo Jono Burbos kapas (žr. 3.1 pav.)</p>	 <p>Teritorijos plotas: 5 kv.m. Statusas: įrašytas į registrą (registrinis). Objekto reikšmingumo lygmuo: nacionalinis. Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas. Vertingųjų savybių pobūdis: memorialinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus), dailės (lemiantis reikšmingumą, tipiškas), istorinis (lemiantis reikšmingumą, svarbus).</p>	11235	IV637	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)</p>
5.	<p>Altoriai (2) su skulptūromis (Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluoti)</p>	<p>Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).</p>	20300	DV3784	<p>Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)</p>

KALTANĖŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

6.	Dalmatikos (2) (Kultūros vertybių registro žemėlapyje nelokaluoti)	Statusas: įrašytas į registrą (registrinis).	14089	DV2944	Švenčionių r. sav., Kaltanėnų mstl. (Kaltanėnų sen.)
7.	Kaltanėnų dvarvietė (Ožkinių k.) (žr. 3.1 pav.)	 <p>Teritorijos plotas: 16700 kv.m. Statusas: valstybės saugomas. Objekto reikšmingumo lygmuo: regioninis. Objektas įrašytas kaip: pavienis objektas (valstybinis). Vertingųjų savybių pobūdis: archeologinis (lemiantis reikšmingumą), kraštovaizdžio.</p>	20655	A1075, 2624	Švenčionių r. sav., Ožkinių k. (Kaltanėnų sen.)

3.1 pav. Ištrauka iš Kultūros vertybių registro

Informacijos šaltinis: Kultūros vertybių registras, <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

Kaltanėnų miestelyje dviem kultūros paveldo objektams nustatytos apsaugos zonos. Apsaugos zonomis laikomos greta saugomo kultūros paveldo objekto ar vietovės esančios teritorijos, kurioms nustatomos žemės sklypų ir kitų nekilnojamųjų daiktų tvarkymo ir naudojimo specialiosios sąlygos, kad kultūros paveldo objekto ar vietovės vertingosios savybės būtų apsaugotos nuo galimo neigiamo veiklos tose gretimose teritorijose poveikio.

Apsaugos principai. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos koncepcija nustato šiame miestelyje esančių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorinius apsaugos prioritetus ir principus. Koncepcija grindžiama LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu (Žin., 2004, Nr. 153-5571), LR teritorijų planavimo įstatymu. Nekilnojamas kultūros paveldas turi būti išsaugotas ir perduotas ateities kartoms, kaip miestelio ir vietos bendruomenės kultūrinio tapatumo pagrindas, kraštovaizdžio vertės formantas, turi būti sudaromos sąlygos visuomenei jį pažinti ir juo naudotis.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos nuostatos remiasi Lietuvos nacionaline darnaus vystimosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029), kurioje nurodoma, kad viena svarbių darnaus vystimosi sąlygų yra į teritorijų planavimo dokumentų ir ilgalaikių strategijų rengimo taisyklės ir metodikas įtrauktas kultūros savitumo ir kultūros paveldo vertybių išsaugojimas (str. 263.1). Kultūros paveldo apsaugos integralumo nuostatos atitinka principus, išreikštus valstybės ilgalaikės raidos strategijoje (Žin., 2002, Nr. 113-5029) ir LR teritorijos bendrojo plano sprendiniuose (Žin., 2002, Nr.110-4852). Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas padės įgyvendinti Švenčionių rajono 2011-2018 metų strateginiame plėtros plane apibrėžtą savivaldybės misiją – rūpintis kultūros paveldo vertybių apsauga.

Visų saugomų kultūros paveldo objektų teritorijos yra konservacinės paskirties žemė (LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 11 str. 5 dalis). Kultūros paveldo vertybių tvarkyba ir naudojimas vykdomi pagal individualius arba tipinius apsaugos reglamentus (jei individualūs reglamentai nenustatyti), apsaugos specialiuosius planus, strateginius planus, tikslines programas ir tvarkomuosius paveldosaugos darbų projektus. Visos į kultūros vertybių registrą įrašytos laidojimo vietos naudojamos viešajam pažinimui ir naudojimui bei viešajai pagarbai. Kapinės tvarkomos pagal Kapinių tvarkymo taisyklės (Žin., 2006, Nr. 22-695).

Kaltanėnų miestelyje yra išskirta kultūros paveldo požiūriu vertingos miestelio dalies zona – Aukštaitijos nacionalinio parko konservacinio prioriteto zona – Kaltanėnų urbanistinis draustinis, kurioje saugoma Kaltanėnų miestelio planinė bei erdvinė struktūra su centrine stačiakampės formos aikšte, dvarviete bei architektūrinėmis ir memoralinėmis vertybėmis (atkuriant ir formuojant būdingą erdvę). Todėl planuojant miestelį tikslinga saugoti ne tik šias vertybes, bet ir išlikusius savaimingai susiklosčiusios Kaltanėnų miestelio erdvių struktūros elementus.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrasis planas yra reikšmingas stiprinant Kaltanėnų kultūros paveldo ir istorinio kraštovaizdžio apsaugą, užtikrinant jų nykimo prevenciją. Įgyvendinant bendrąjį planą didės visuomeninė kultūros vertybių reikšmė, stiprės prielaidos išsaugoti kultūros paveldo objektus ir kitus kultūrine verte pasižyminčius Kaltanėnų miestelio statinius, gerės paveldo objektų lankymo sąlygos.

Kultūros paveldo apsauga turi būti įgyvendinama integraliai si gamtos apsauga, bendruomenės švietimu, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra, senųjų, su tradicine statyba susijusių amatų gaivinimu. Būtina padidinti Kaltanėnų miestelio nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkytos darbų apimtį.

Saugojimo kryptys ir prioritetai. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos dalyje siūlomi du miestelio vystymo koncepcijos variantai. Abi siūlomos alternatyvos yra palankios Kaltanėnų kultūros paveldo apsaugai. Nepriklausomai nuo pasirinktos alternatyvos prioritetas turi būti teikiamas kultūros paveldo objektų naudojimui viešajai paskirčiai, visuomenės kultūros, rekreacijos ir turizmo reikmėms, miestelio savitumo raiškos stiprinimui, kultūros ir gamtos paveldo apsaugos integralumui.

Dauguma kultūros paveldo objektų išsidėstę miestelio centrinėje teritorijoje, kur palankios sąlygos kultūros paveldo pasiekiamumui bei yra sudaromos sąlygos stiprinti kultūros paveldo vaidmenį miestelio erdvių ir paskirčių struktūroje.

Saugomi Kaltanėnų dvaro sodybos fragmentai ir Kaltanėnų Švč. M. Marijos Angeliškosios bažnyčios statinių kompleksas tvarkytini išryškinant statinių istorinę vertę, konstrukcijų ir medžiagų autentiškumą, pritaikant objektus lankymui.

Siekiant išsaugoti ir stiprinti Kaltanėnų miestelio architektūrinį urbanistinį savitumą, stiprinti vertingąsias kultūros paveldo savybes tikslinga pirmaeiliai tvarkyti viešąsias erdves, esančias greta kultūros paveldo objektų, išryškinti šių objektų istoriškai susiklosčiusius tarpusavio kompozicinius ryšius.

Bendrojo plano kultūros paveldo apsaugos sprendinių įgyvendinimo stebėseną (monitoringą) turi būti vykdoma periodiškai pagal reikalavimus, nustatytus atsižvelgiant į objektų tipologijos ypatumus, fizinę būklę, teisinę priklausomybę. Stebėsenos rezultatai: stebėjimo ir fiksavimo duomenys, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas, turi būti teikiami už kultūros paveldo vertybių apsaugą ir teritorijų planavimą atsakingoms institucijoms.

Įgyvendinant bendrąjį planą didės visuomeninė kultūros vertybių reikšmė, stiprės prielaidos išsaugoti kultūros paveldo objektus ir kitus kultūrine verte pasižyminčius Kaltanėnų miestelio statinius, gerės paveldo objektų lankymo sąlygos.

4. PROBLEMOS SUSIJUSIOS SU APLINKOS APSAUGAI SVARBIOMIS TERITORIJOMIS

4.1. SU BENDRUOJU PLANU SUSIJUSIOS APLINKOS APSAUGOS PROBLEMOS

Racionalaus gamtinių išteklių naudojimo ir apsaugos, gamtinio kraštovaizdžio stabilumo, savitumo bei bioįvairovės išsaugojimo, aplinkos sveikumo (kokybės) užtikrinimo siektinumas tiesiogiai įtakoja bendrojo plano koncepcijos formavimą, teritorijos funkcinių prioritetų, naudojimo ir apsaugos reglamentų nustatymą, o tuo pačiu sudaro sąlygas išvengti ar bent jau sumažinti su bendrojo plano koncepcijos realizavimu susijusių aplinkosauginių problemų.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendiniai gali tiesiogiai arba netiesiogiai turėti reikšmės planuojamos teritorijos gamtos būklės charakteristikoms ar jų tendencijoms:

- Dalis miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendinių – bendro naudojimo erdvių ir želdynų bei rekreacinio prioriteto zonų vystymas, užtikrinant žaliųjų plotų teritorinį vientisumą ir funkcinį tęstinumą bei inžinerinės infrastruktūros vystymo sprendiniai tiesiogiai ir nedviprasmiškai nukreipti į gamtinės aplinkos būklės gerinimą, ekologinės pusiausvyros stiprinimą.
- Dalis koncepcijos sprendinių nukreipti kitomis kryptimis, bet dalis iš to sekančių veiksmų turėtų turėti ir „antrinį“ poveikį, tarpe to – poveikį planuojamos bei aplinkinių Kaltanėnų miestelio teritorijų aplinkos būklei. Būtent tokiu būdu koncepcijos sprendiniai gali veikti bendrą energijos suvartojimą, oro, grunto ir vandens taršą, rekreacijos resursus, o per visa tai - gyventojų sveikatą.
- Kai kurie ne į gamtos apsaugą nukreipti koncepcijos sprendiniai tiesiogiai turi įtakos natūralių gamtinių teritorijų plotui, o taip pat – kraštovaizdžiui.

Reikia pažymėti, kad bendrojo plano koncepcijos sprendinių įgyvendinimas teigiamai įtakotų ir padėtų spręsti esamas aplinkosaugines problemas, susijusias su žaliųjų plotų trūkumu ir nepakankamai išvystyta inžinerine infrastruktūra.

Kaltanėnų miestelyje nėra suformuotas reikiamas atskirųjų želdynų kiekis. Bendrojo plano koncepcijoje žaliųjų plotų sistemos sukūrimas nustatomas kaip viena iš prioritetinių Kaltanėnų miestelio plėtojimo kryptių. Tam numatoma plėsti žaliųjų plotų kiekį, gerinti jų rekreacinio panaudojimo galimybes.

Kaltanėnų miestelyje vandentiekio, buitinių ir lietaus nuotekų sistema išvystyta nepakankamai (buitinių nuotekų ir lietaus sistemos iš vis nėra, o esamų vandentiekio tinklų būklė nepatenkinama). Bendrojo plano koncepcijoje numatoma vandentiekio ir nuotekų tinkle sistemos plėtra bei rekonstrukcija, kas sąlygos aplinkos ekologinės būklės pagerėjimą. Tolimesnis inžinerinės infrastruktūros vystymas bus numatytas sprendinių konkretizavimo stadijoje.

4.2. PROBLEMOS SUSIJUSIOS SU APLINKOS APSAUGAI SVARBIOMIS TERITORIJOMIS

- Žeimenos upės slėnių ir šlaitų gamtinio karkaso urbanizavimas;
- Oro tarša ir triukšmas dėl automobilių eismo bei saugumo trūkumas nesant dviračių ir pėsčiųjų takų tinklo;
- Ne visi gyvenamieji name turi vandentiekio kvartalinius tinklus, miestelio gyventojai neturi centralizuotos nuotekų surinkimo sistemos.

Vienas iš Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano tikslų yra kurti sveiką, saugią, darnią gyvenamąją aplinką ir visavertes gyvenimo sąlygas miestelyje.

Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo teritorijos planavimo uždaviniai sprendžiantys problemas:

- 1) suformuoti planavimo lygmenį atitinkančias teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis;
- 2) optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą;
- 3) numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemonės;
- 4) detalizuoti atitinkamų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius.

Kaltanėnų miestelyje ir gretimose teritorijose, kaip jau buvo minėta SPAV ataskaitos teksto 3 skyriuje, aplinkos apsaugai svarbias saugomas teritorijas atstovauja: kompleksinė saugoma teritorija – Aukštaitijos nacionalinis parkas, Natura 2000, gamtinio karkaso teritorijos bei kultūros paveldo vertybės. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendiniai yra parengti derinant juos su naujais Aukštaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniais (VŠĮ Gamtos paveldo fondas, Vilnius, 2014). Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje – brėžiniuose „Miestelio vystymo koncepcija. Funkciniai prioritetai. Pirmas variantas; Antras variantas“, „Miestelio vystymo koncepcija. Erdvinė struktūra. Pirmas variantas; Antras variantas“ perspektyvai siūlomi teritorijos vystymo tipai bei prioritetinio žemės naudojimo funkcinės zonos yra išskiriamos atsižvelgiant į vertybinius kraštovaizdžio ypatumus bei vadovaujantis naujai parengtu nacionalinio parko tvarkymo planu.

Švenčionių rajono savivaldybės teritorijos bendroju planu numatyta didinti miškingumą gamtinio karkaso teritorijų ekologiniam optimizavimui. Miškingumo didinimo programa orientuojama į labiausiai ekologiškai nuskurdintas trečiajam kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipui – gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai, priskirtas zonas. Vadovaujantis aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentu, Kaltanėnų miestelio teritorijos bendroju planu nustatytų funkcinų zonų, patenkančių į trečią kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipą, teritorijose neturinčiose urbanizacijos požymių, miškų ūkio paskirties teritorijos yra siūlomos tarp vyraujančio arba foninio naudojimo, siekiant padidinti gamtinės aplinkos ekologinį ir rekreacinį pilnavertiškumą. Laikantis gamtinio karkaso nuostatų reikalavimų (Žin., 2010,

Nr. 87- 4619) planuojamos teritorijos ribose esančiose gamtinio karkaso teritorijose išskiriamos žaliųjų erdvių vystymo zonos. Tolimesnis šių teritorijų (žaliųjų plotų) ribų tikslinimas, kraštovaizdžio natūralumo apsaugos ir formavimo tipus išreiškiančios gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo kryptys bus nustatomos sprendinių konkretizavimo stadijoje.

Prioritetinio žemės naudojimo zonos ir teritorijos vystymo tipai pateikiami einant nuo intensyviausiai įsavinamų ir vystymo intensyvinimo (antropogenizuotų) ekosistemų zonų link mažiausiai keistinių natūralių ar dalinai pakeistų ekosistemų zonų, kurias šiuo atveju atstovauja Aukštaitijos nacionalinio parko konservacinio prioriteto, ekologinės apsaugos, žemės ūkio prioriteto zonos. Konceptijos variantuose perspektyviniam šių zonų vystymui kitų alternatyvų nenumatoma.

Reikia pažymėti, kad miestelio teritorijos bendrasis planas nustato principines teritorijų vystymo gaires bei reglamentavimo ypatumus, todėl aplinkosauginių problemų sprendimas, kompleksinėje saugomoje teritorijoje – Aukštaitijos nacionaliniame parke, ateityje didele dalimi priklausys ne tik nuo šio teritorinio planavimo dokumento, bet ir nuo valstybės tarnautojų, žemės ir miško savininkų bei visuomenės požiūrio į gamtines vertybes ir jų išsaugojimo būtinumą.

Kaltanėnų miestelio teritorijoje gausu kultūros paveldo vertybių. Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos rengimo stadijoje siūlomi du plėtros variantai. Abi siūlomos alternatyvos yra palankios Kaltanėnų kultūros paveldo apsaugai. Nepriklausomai nuo pasirinktos alternatyvos prioritetas teikiamas kultūros paveldo objektų naudojimui viešajai paskirčiai, visuomenės kultūros, rekreacijos ir turizmo reikmėms, miestelio savitumo raiškos stiprinimui, kultūros ir gamtos paveldo apsaugos integralumui. Įgyvendinant bendrąjį planą didės visuomeninė kultūros vertybių reikšmė, stiprės prielaidos išsaugoti kultūros paveldo objektus ir kitus kultūrine verte pasižyminčius Kaltanėnų miestelio statinius, gerės paveldo objektų lankymo sąlygos.

Apibendrinant galima teigti, kad Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendiniai nėra susiję su tiesioginiu ar netiesioginiu poveikiu aplinkos apsaugai svarbioms teritorijoms, todėl nesąlygos aplinkosauginių problemų.

5. TARPTAUTINIŲ, EUROPOS BENDRIJOS IR NACIONALINIŲ LYGMENIU NUSTATYTI APLINKOS APSAUGOS TIKSLAI

Pagrindiniai Europos Sąjungos tikslai aplinkosaugos srityje yra išsaugoti, saugoti ir gerinti aplinkos apsaugos kokybę, saugoti žmonių sveikatą, apdairiai ir racionaliai naudoti gamtos išteklius. Minėti Europos Sąjungos tikslai atsispindi ir Lietuvos Respublikos aplinkosaugos politikoje.

Rengiamo Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrojo plano koncepcijoje nustatytų konceptualių sprendinių – teritorijų naudojimo funkcinį prioritetų, reglamentavimo principų ir kitų sprendinių tikslai glaudžiai siejasi su aukštesnio lygmens (regioninio, nacionalinio, Europos bendrijos bei tarptautinio) aplinkosaugos tikslais ir jiems neprieštarauja. Žemiau pateikiami tarptautiniu, Europos Bendrijos arba nacionaliniu lygmeniu nustatyti pagrindiniai aplinkos apsaugos tikslai, į kuriuos privalu atsižvelgti rengiant Kaltanėnų miestelio teritorijos bendrąjį planą.

5.1. lentelė. Tarptautiniu, Europos Bendrijos ir nacionaliniu lygmeniu nustatyti aplinkos apsaugos tikslai

Dokumento pavadinimas	Tikslai
LR ratifikuota ES Tarybos direktyva dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsaugos (92/43EEB, 1992 05 21)	Skatinti biologinės įvairovės palaikymą, atsižvelgiant į ekonominius, socialinius, kultūrinius ir regioninius reikalavimus.
LR ratifikuota Europos kraštovaizdžio konvencija (Žin., 2002, Nr. 104-4621).	Skatinti kraštovaizdžio apsaugą, tvarkymą bei planavimą ir organizuoti Europos bendradarbiavimą kraštovaizdžio klausimais (3 str.); Įteisinti kraštovaizdį kaip svarbią žmones supančios aplinkos sudedamąją dalį, jų bendro kultūros ir gamtos paveldo apraišką bei jų savasties pagrindimą (5a str.); <ul style="list-style-type: none"> ▪ integruoti kraštovaizdį kaip reiškinį į savo teritorijų ir miestų planavimo politiką bei savo kultūros, žemės ūkio, socialinę ir ekonominę politiką, taip pat į kiekvieną kitą politikos sritį, galinčią turėti poveikio kraštovaizdžiui (5d str.); ▪ Nustatytus kraštovaizdžius įvertinti atsižvelgiant į suinteresuotų dalyvių ir atitinkamos gyventojų grupės jiems priskiriamą ypatingą jiems priskiriamą ypatingą vertę (6cb str.)
LR ratifikuota Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija (Žin., 1997, Nr. 19-411)	Priimti generalinę politiką, kuri siektų kultūros ir gamtos paveldui suteikti tinkamą vaidmenį bendruomenės gyvenime ir to paveldo globą integruoti į bendras planavimo programas (5a str.): <ul style="list-style-type: none"> ▪ Vystyti mokslinius ir techninius tyrimus ir tyrinėjimus ir paruošti veiksmingas priemones, kurios įgalintų valstybę neutralizuoti grėsmę, iškilusią kultūros ir gamtos paveldui (5c str.); ▪ Imtis tinkamų įstatyminių, mokslinių, techninių, administracinių ir finansinių priemonių, būtinų šio paveldo identifikavimui, globai, išsaugojimui, prezentavimui ir reabilitavimui (5d str.).
Nacionalinė darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto, turizmo) poveikio aplinkai mažinimas; ▪ Efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas; ▪ Pasaulio klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas; ▪ Geresnė biologinės įvairovės apsauga; ▪ Geresnė kraštovaizdžio apsauga ir racionalus tvarkymas.

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

<p>Valstybės ilgalaikė raidos strategija (Žin., 2002, Nr. IX-1187)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Įgyvendinti tvariosios plėtros principą; ▪ sudaryti prielaidas racionaliam gamtos išteklių naudojimui, apsaugai ir atkūrimui; ▪ atsižvelgiant į Europos Sąjungos normas ir standartus, užtikrinti tinkamą aplinkos kokybę; ▪ išsaugoti gamtos paveldo vertybes, kraštovaizdžio savitumą ir biologinę įvairovę; ▪ didinti šalies miškingumą ir miškų aplinkosaugos vertę; ▪ mažinti vandenų taršą buitinėmis ir gamybinėmis nuotekomis; ▪ gerinti geriamojo vandens kokybę; ▪ racionaliai naudoti vandens energetinius išteklius; ▪ skatinti energijos naudojimo veiksmingumą bei atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą; ▪ mažinti taršą didelių (energetikos) įrenginių; ▪ mažinti poveikį klimato kaitai, ozono sluoksniui, rūgštėjimo eutrofikacijos procesui; ▪ sukurti racionalią atliekų tvarkymo sistemą; ▪ kuo daugiau ir racionaliau panaudoti atliekų medžiaginius ir energetikos išteklius.
<p>LR teritorijos bendrasis planas (Žin., 2002, IX-1154)</p>	<p>Svarbiausias bendrojo plano principas yra šalies teritorijos subalansuotos raidos užtikrinimas, sudarant šias strategines visuomenės ir ūkio vystymosi prielaidas (4.1 str.):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kuo geriau panaudoti turimą šalies teritorijos potencialą; ▪ Nedaryti žalos šalies teritorijos gamtinei bei kultūrinei aplinkai; ▪ Nepažeisti dabartinės ir būsimų kartų teritorinių interesų; ▪ Koordinuoti teritorijos naudojimą ir apsaugą šalies lygiu (kartu atsižvelgiant į visos Europos pastangas); ▪ Išsaugoti bei stiprinti šalies teritorijos savitumą. <p>Svarbiausio strateginio principo realizavimui būtinos šios strateginės raidos kryptys (4.2 str.):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gyventojų gyvenimo kokybės gerinimas plėtojant socialinę ir kultūrinę bei techninę infrastruktūrą (4.2.1 str.); ▪ šalies ekonominio augimo skatinimas ūkinę veiklą diferencijuojant pagal teritorinio potencialo ypatumus, taikant funkcinę konversiją bei ekologiškas technologijas (4.2.2 str.); ▪ aplinkos kokybės užtikrinimas optimizuojant gamtonaudą, plėtojant aplinkosaugą ir bei išsaugant ir didinant kraštovaizdžio savitumą (4.2.3 str.) <p>Numatytais šalies raidos strateginėms kryptims realizuoti numatoma konkretizuotų bendrųjų strateginių teritorijos raidos tikslų sistema ekologinėje plotmėje (4.3.3 str.):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ išlaikyti ir sustiprinti turimą aplinkos sveikumo bei kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, gamtinio karkaso palaikymo sistemą; ▪ šalies ir regionų savitumus formuojančioms gamtinėms ir kultūrinėms aplinkos vertybėms garantuoti efektyvią apsaugą ir racionalų naudojimą; ▪ užtikrinti tik ekologiškai pagrįstą kraštovarkos programų realizavimą. <p>Kiti teritorijos raidos tikslai būtų optimizuoti urbanistinę sistemą, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugą, kultūros paveldo, gamybos bei rekreacinių teritorijų naudojimą ir socialinės-kultūrinės bei techninės infrastruktūros teritorinę plėtrą. Iš jų savo erdvine orientacija išskirtini šie tikslai:</p>

KALTANĖNŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS

Rengimo etapas (esamos būklės įvertinimo, bendrųjų sprendinių formavimo ir sprendinių konkretizavimo stadijos).
Baigiamasis etapas.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gamtinio karkaso teritorijų ekologinio visavertiškumo užtikrinimas bei kraštovaizdžio įvairovės ir vertybių išsaugojimas; ▪ biologinės įvairovės išsaugojimo bei biotos išteklių racionalaus naudojimo užtikrinimas; ▪ gamtinės rekreacinės aplinkos racionalaus naudojimo bei apsaugos optimizavimas; ▪ gamtinės aplinkos sveikumo (kokybės) užtikrinimas; ▪ litosferos ir hidrosferos išteklių naudojimo bei apsaugos optimizavimas; ▪ subalansuoti šalies transporto sistemos plėtrą maksimaliai panaudojant turimą įvairių transporto rūšių infrastruktūrą, mažinant transporto poveikį aplinkai (4.4.5.3 str.).
LR saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 (Žin., 1993, Nr.63-1188) aktuali redakcija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes), kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę, užtikrinti kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, gamtos išteklių subalansuotą naudojimą ir atkūrimą, sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams, propaguoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus (vertybes) (3 str.).
Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2013, Nr. 76-3824)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemonės (12 str. 3 d.).
Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas (Žin., 2007, Nr. 80-3215)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nustatyti Lietuvos Respublikos teritorijoje ne miškų ūkio paskirties žemėje esančių želdynų ir želdinių apsaugos, tvarkymo, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo teisinio reguliavimo pagrindus, siekiant užtikrinti gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio stabilumą, gyventojų teisę į jų gyvenimo kokybę gerinanč

ERROR: undefined
OFFENDING COMMAND: 2.51;78

STACK:

3.83957
5.03949
4.91949
5.03955
2.75974
2.7597
5.03955
4.43942
2.51974
3.83957
4.55942
2.75974
-mark-
(ias aplinkos s)